

KAPITOLA IX. NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ

Program Slovensko 2021 – 2027 (ďalej len „Program Slovensko“) je strategický dokument s celoštátnym dosahom, ktorý bude implementačným dokumentom Partnerskej dohody Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 pre využívanie finančných prostriedkov z fondov súdržnosti Európskej únie (EÚ). Je vypracovaný na princípe partnerstva s územnou samosprávou, akademickou obcou, súkromným sektorom, verejnosťou, vrátane mimovládnych organizácií a inými socioekonomickými partnermi.

1. Hlavné ciele Programu Slovensko a charakteristika cieľov politiky 1, 2, 3, 4 a 5 a špecifického cieľa Fond na spravodlivú transformáciu

Program Slovensko je investičným nástrojom pre rast životnej úrovne obyvateľov a zvyšovanie konkurencieschopnosti Slovenskej republiky (SR). Investície budú smerované do oblastí podpory v piatich cieľoch politiky súdržnosti EÚ, samostatného špecifického cieľa pre Fond na spravodlivú transformáciu a technickej pomoci na dosahovanie očakávaných cieľov a výsledkov prostredníctvom budovania kvalitných ľudských zdrojov.

Cieľ politiky 1: Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT

Cieľ politiky 2: Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

Cieľ politiky 3: Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

Cieľ politiky 4: Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)

Cieľ politiky 5: Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív

Špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu.

CIEĽ POLITIKY 1

Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT

Priorita 1P1 Veda, výskum, inovácie

Špecifické ciele

RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií

RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy

RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP, a to aj produktívnymi investíciami

SO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie

Priorita 1P2 Digitálna pripojiteľnosť

Špecifický cieľ

RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti

Hlavným cieľom intervencií v cieľi politiky 1 bude rozvíjať ekonomiku založenú na výskume, vývoji a inováciách (VVAI), s osobitným dôrazom na zelenú a obehovú transformáciu v súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody ako hybnej sily rozvoja hospodárstva SR a konkurencieschopnosti. Navrhované zavádzanie inovatívnych riešení a budovanie inteligentných miest a regiónov skvalitní život obyvateľov, najmä v oblastiach, ako sú doprava a mobilita, zdravie, životné prostredie, energetické a odpadové hospodárstvo a prístup k digitálnym službám mobility a službám verejnej správy. Zlepší sa zapájanie občanov do verejného života, elektronické platformy

a proaktívne elektronické služby pre vnútornú správu mesta, zefektívnia a skvalitnia služby samosprávy pre občanov a podnikateľov. Ďalšími opatreniami v celi politiky 1 bude zvýšenie konkurencieschopnosti slovenských MSP, a to aj v dôsledku vyššej intenzity produktových, procesných, organizačných a marketingových inovácií. K vyššej konkurencieschopnosti mikro, malých a stredných podnikov (MSP) prispeje aj častejšie využívanie informačných a komunikačných technológií (IKT) a zvýšenie digitálnych zručností. Podpora rozvoja zručností záujemcov o podnikanie, podnikateľov a zamestnancov prostredníctvom individuálneho a skupinového poradenstva, ako aj programov na zvyšovanie povedomia a zručností umožní zlepšiť prístup k MSP službám, internacionalizáciou vo forme účasti na veľtrhoch a podnikateľských misiách sa zvýši konkurencieschopnosť MSP na zahraničných trhoch. Podporí sa prechod na zelené a obehové hospodárstvo. Zvýši sa miera spolupráce medzi školami a podnikmi pri vytváraní a nastavovaní relevancie programov, odborov a kvalifikácií a zapájajú sa do vzdelávania, ktoré zaručia súlad ponuky vzdelávania a zručností s potrebami domén Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR (SK RIS3 2021+). Systémová digitalizácia bude podporená investíciami do podpory budovania vysokokapacitných sietí v miestach zlyhania trhu (biele adresy).

V celi politiky 1 sa podpora aktivít zabezpečí v synergii s Plánom obnovy a odolnosti SR, ale aj naprieč ďalšími podpornými nástrojmi (napr. regionálna investičná pomoc, schémy štátneho rozpočtu a pod). Deliace línie medzi Programom Slovensko a Plánom obnovy a odolnosti SR sú definované na základe 3 hlavných princípov: regionálneho, časového (časová nadväznosť) a princípu vecného obsahového prerozdelenia. Zároveň bude aplikovaný koordinačný mechanizmus medzi týmito nástrojmi vo fáze prípravy výziev na podávanie projektov ako aj vo fáze kontroly žiadostí o platbu tak, aby bolo zamedzené dvojitému financovaniu aktivít.

CIEĽ POLITIKY 2

Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility

Priorita 2P1 Energetická efektívnosť a dekarbonizácia

Špecifické ciele

RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené

RSO2.3 Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E)

Priorita 2P2 Životné prostredie

Špecifické ciele

RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy

RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva

RSO2.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje

RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia

Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita

Špecifický cieľ

RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka

Smerovanie k zelenej a nízkouhlíkovej Európe je zamerané na komplexný prístup k mitigácii a adaptácii na zmenu klímy, udržateľné využívanie zdrojov a zvýšenie ochrany prírody, biodiverzity a krajiny. V súlade s Európskou zelenou dohodou, záväzkom klimatickej neutrality do roku 2050, Stratégiou environmentálnej politiky SR do roku 2030 a ďalšími národnými programovými dokumentmi, sú intervencie zamerané na zvýšenie konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky a podporu ekonomického rastu cestou komplexného prístupu k zmenám v systéme výroby a spotreby energie, tovarov a služieb, znižovania spotreby prírodných zdrojov a podporou prechodu na obehové nízkouhlíkové hospodárstvo. Opatrenia v oblasti životného prostredia budú zároveň podporovať rast pracovných miest (tzv. zelené pracovné miesta), prispievať k cieľom sociálnych politík

a posilnia prípravu a implementáciu energetického plánovania na regionálnej a lokálnej úrovni a regionálne rozvojové ciele v oblasti nízkouhlíkového obehového hospodárstva. V súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody, Stratégie environmentálnej politiky SR do roku 2030 a ďalšími medzinárodnými a domácimi cieľmi bude v oblasti ochrany prírody, biodiverzity a krajiny, ekosystémov a ekosystémových služieb podpora zameraná na zvýšenie odolnosti krajiny proti dôsledkom zmeny klímy a udržateľné využívanie prírodných zdrojov. Opatrenia povedú k zvýšeniu ochrany prírody, biodiverzity a krajiny, najmä prostredníctvom realizácie dokumentov starostlivosti v územiach sústavy Natura 2000 a v ostatných chránených územiach a realizáciou systematických opatrení mimo chránených území. Hlavnou výzvou pri realizácii opatrení sú vlastnícke vzťahy k pozemkom (z dôvodu rozdrobenosti pozemkov), ako aj dodržiavanie pravidiel štátnej pomoci (na veľkej časti pozemkov je vykonávaná hospodárska činnosť). Očakáva sa tiež pozitívny vplyv na kvalitu ekosystémov a ekosystémových služieb, vrátane obnovy degradovaných ekosystémov či eradikáciu a potláčanie invázných nepôvodných druhov. Program Slovensko v ciele politiky 2 v oblasti životného prostredia a energetiky vytvára synergie s cieľmi reforiem a investícií, ktoré definuje Plán obnovy a odolnosti SR. V rámci financovania opatrení ďalej buduje synergie s využitím finančných nástrojov, zdrojov štátneho rozpočtu, ako aj samospráv. V oblasti adaptácie na zmenu klímy synergicky pôsobí podpora programov LIFE+ a grantov Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu. Ďalšie komplementárne zdroje predstavuje napr. Environmentálny fond, Modernizačný fond, príjmy zo systému obchodovania s emisnými kvótami EÚ ETS (Európsky systém obchodovania s emisiami) a v neposlednom rade privátne náklady firiem a domácností. Navrhované opatrenia, ktoré budú vychádzať z Vodného plánu a/alebo Koncepcie vodnej politiky SR, bude možné realizovať aj s podporou v rámci programu Horizont Europe, Mission 'Restore our ocean and waters by 2030'.

CIEĽ POLITIKY 3

Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility

Priorita 3P1 Doprava

Špecifické ciele

RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy

RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu TEN-T a cezhraničnej mobility

Vzhľadom na ekologické výhody a relatívne vysokú bezpečnosť pri preprave osôb a tovaru je dôležité zvyšovať podiel železničnej dopravy na dopravnom trhu. Cieľom je dosiahnuť rozvinutú a po technickej stránke vyhovujúcu interoperabilnú sieť železníc, spájajúcu potrebné kvalitatívne parametre (rýchlosť, bezpečnosť a spoľahlivosť) na zvýšenie konkurencieschopnosti železničnej infraštruktúry. Prioritnou oblasťou podpory zo zdrojov prioritnej osi je v oblasti železníc modernizácia železničných tratí a kľúčových uzlov zaradených do transeurópskej dopravnej siete TEN-T. Tieto aktivity plne rešpektujú existujúce záväzky SR týkajúce sa budovania siete TEN-T, pričom plynule nadväzujú na prípravné fázy a projekty implementované v predchádzajúcich obdobiach.

Geografická poloha SR potvrdzuje aj dôležitosť pozície cestnej siete SR v celoeurópskej dopravnej infraštruktúre. Z dôvodu zlepšenia prístupu na európsku cestnú sieť zo SR, ako aj za účelom zvládnutia tranzitnej dopravy je preto nevyhnutné v čo najkratšom čase dobudovať nosnú diaľničnú sieť. Zdroje budú smerovať na výstavbu nových úsekov diaľnic a rýchlostných ciest v trasách, kde existujúca cesta I. triedy svojimi parametrami už nespĺňa požiadavky v oblasti kapacity a v dôsledku dlhodobého preťaženia už ani v oblasti kvality infraštruktúry. Aj keď diaľničná sieť môže zabezpečiť rýchle a kvalitné prepojenie sídelných útvarov, obsluži a pokryje len časť územia a realizuje sa na nej len časť prepravných požiadaviek. Za účelom zlepšenia dostupnosti regiónov je potrebná výstavba tých úsekov, ktoré tvoria prekážku mobility a ich absencia sa negatívne premieta v hospodárstve aj na životnom prostredí a predstavujú adekvátnu hodnotu za peniaze. Zlepšenie regionálnej dopravnej obslužnosti je nevyhnutnou podmienkou rozvoja regiónov, preto bude podporené investíciami do rekonštrukcie, modernizácie a výstavby regionálnych ciest (cesty II. a III. triedy).

Za ekologicky a energeticky priaznivý dopravný mód je považovaná aj vodná doprava. Jej potenciál v SR je však obmedzený. V súčasnosti sa realizuje iba na rieke Dunaj, ktorý je súčasťou trans-kontinentálnej vodnej cesty spájajúcej Severné more s Čiernym morom. Z hľadiska podpory vodnej dopravy budú zo zdrojov prioritnej osi realizované projekty so zameraním na zabezpečenie celoročnej splavnosti dunajskej vodnej cesty. Tá je zaradená do základnej siete TEN-T. Zlepšenie splavnosti Dunaja bude mať aj významný dosah na lepšie a efektívnejšie využívanie už existujúcich verejných prístavov na Dunaji. Verejné prístavy Bratislava a Komárno patria medzi medzinárodné prístavy zahrnuté do základnej siete TEN-T.

CIEĽ POLITIKY 4

Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv (podľa čl. 5 písm. d) všeobecného nariadenia)

Priorita 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce

Špecifické ciele

- SO (a)** Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva
- SO (b)** Modernizácia inštitúcií a služieb trhu práce s cieľom posúdiť a predvídať potreby v oblasti zručností a zabezpečiť včasnú a cielenú pomoc a podporu v záujme zosúladenia ponuky s potrebami trhu práce, ako aj pri prechodoch medzi zamestnaniami a mobilitou
- SO (c)** Podpora rodovo vyváženej účasti na trhu práce, rovnakých pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby
- SO (d)** Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká
- RSO4.1** Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva

Priorita 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Špecifické ciele

- SO (e)** Zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy
- SO (f)** Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím
- RSO4.2** Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu

Priorita 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu

Špecifické ciele

- SO (d)** Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká
- SO (g)** Podpora celoživotného vzdelávania, najmä flexibilných príležitostí na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu pre všetkých s prihliadnutím na podnikateľské a digitálne zručnosti, lepšie predvídanie zmien a nových požiadaviek na zručnosti na základe potrieb trhu práce, uľahčovanie kariérnych zmien a podpora profesijnej mobility
- RSO4.2** Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu

Priorita 4P4 Záruka pre mladých

Špecifické ciele

- SO (a)** Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva
- SO (f)** Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu

úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím

SO (l) Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí

Priorita 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby

Špecifické ciele

SO (h) Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín

SO (i) Podpora sociálno-ekonomickej integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín vrátane migrantov

SO (k) Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálnej ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti

SO (l) Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí

RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb

RSO4.5 Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť

RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie

Priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunit

Špecifické ciele

SO (j) Podpora sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komunit, ako sú napríklad Rómovia

RSO4.3 Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb

Priorita 4P7 Sociálne inovácie a experimenty

Špecifické ciele

SO (a) Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva

SO (f) Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím

SO (h) Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín

Priorita 4P8 Potravinová a materiálna deprivácia

Špecifický cieľ

SO (m) Riešenie materiálnej deprivácie prostredníctvom potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby vrátane detí a zabezpečenie sprievodných opatrení podporujúcich ich sociálne začlenenie

Špecifické ciele vychádzajú z prebiehajúcich a očakávaných demografických trendov, odporúčaní Rady EÚ a analýz aktuálneho stavu vo všetkých prioritách, na ktoré je zameraný cieľ politiky 4. Demografické trendy výrazne ovplyvnia pracovný trh – hoci sa má počet obyvateľov v celej krajine v dlhodobej perspektíve (do roku 2035) znížiť, podľa prognózy sa najviac zníži v regiónoch, ktoré už zápasia s nedostatkom pracovných síl (s výnimkou Bratislavy). Starnutie obyvateľstva bude v nasledujúcich 20 rokoch veľmi intenzívne, s dopadmi na sociálne a zdravotné zabezpečenie, vzdelávací systém a dopyt po kvalitných zdravotno-sociálnych službách.

Úbytok pracovnej sily bude možné zmierniť rýchlejším nástupom mladej generácie na trh práce, zlepšením prístupu kvalifikovaných zahraničných pracovníkov k adekvátnym pracovným miestam, lepším využitím potenciálu neaktívnych osôb a seniorov, čo predpokladá vzrastajúce požiadavky na individualizovaný a kvalifikovaný prístup poskytovateľov služieb zamestnanosti, ako aj na inovatívne a experimentálne prístupy všetkých subjektov zapojených do prípravy a implementácie projektov, vrátane zavádzania vekového manažmentu u zamestnávateľov. Bude potrebné podporiť aktívne a zdravé starnutie, osvetové činnosti a aktívne zapojenie seniorov do života komún, napr. prostredníctvom dobrovoľníctva.

Odporúčania Rady vo vzťahu k národnému programu reforiem Slovenska upozorňujú na význam celoživotného vzdelávania, intenzívnejšej spolupráce medzi podnikmi a vzdelávacím systémom na všetkých úrovniach a lepšieho napojenia programov odbornej prípravy a rekvalifikácie na súčasné a budúce potreby trhu práce, posilnenie digitálnych zručností a zabezpečenie rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu. Súčasne poukazujú na potrebu posilniť odolnosť systému zdravotnej starostlivosti v oblasti zdravotníckeho personálu, kritických zdravotníckych materiálov a infraštruktúry a na potrebu zlepšiť poskytovanie primárnej zdravotnej starostlivosti a koordináciu medzi jednotlivými druhmi starostlivosti. Odporúčania sa sústredili aj na poskytovanie primeranej náhrady príjmu a zabezpečenie prístupu k sociálnej ochrane a základným službám pre všetkých. Odporúčania budú koordinované so zásadami a právami stanovenými v Európskom pilieri sociálnych práv, pričom budú odrážať osobitné výzvy identifikované na vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

CIEĽ POLITIKY 5

Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív

Priorita 5P1 Moderné regióny

Špecifické ciele

RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch

RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch

Navrhované opatrenia v špecifických cieľoch sú zamerané na posilnenie kvalitného výkonu verejných politík, ktorý vyžaduje budovanie výkonných analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv, ako aj podporu kapacity samospráv pre otvorené vládnutie. Kvalitné analytické výstupy sú základom strategického plánovania a prípravy strategických dokumentov v kompetencii samosprávy; ich absencia môže mať nepriaznivý dopad na úspešnosť integrovaných územných stratégií, ktoré predstavujú základ realizácie programového obdobia 2021 – 2027 na danom území.

S cieľom identifikovať kľúčové problémy v rozvoji regiónov a nájsť vhodné nástroje na ich odstránenie, pristúpila regionálna a miestna samospráva, v súlade s princípom partnerstva, k vypracovaniu územných stratégií. Ich cieľom bola analýza potrieb rozvoja a potenciálu regiónov a návrh integrovaného prístupu ich riešenia. Na Slovensku sa bude implementovať celkovo 8 Integrovaných územných stratégií (IÚS), v ktorých budú harmonicky podporené mestské aj vidiecke územia samosprávnych krajov na úrovni NUTS 3 prostredníctvom implementácie integrovaných územných investícií (IÚI). Na podporu cieľov politiky súdržnosti bolo definovaných 18 udržateľných mestských regiónov (UMR). Hlavným kritériom pre vymedzenie podporovaných mestských regiónov bola Koncepcia územného rozvoja SR a zohľadnenie minimálneho počtu obyvateľov jadrového mesta. Koncepcia slúžila ako podklad pre vymedzenie území UMR (udržateľného mestského rozvoja), ktorých hranice boli podrobne zadefinované v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi na danom území. Vztahuje sa na nasledujúce územia UMR s jadrovými mestami: Bratislava, Trnava, Nitra, Nové Zámky-Komárno, Trenčín, Prievidza-Nováky, Žilina, Martin, Liptovský Mikuláš-Ružomberok, Banská Bystrica, Zvolen, Lučenec, Rimavská Sobota, Prešov, Poprad-Kežmarok-Svit, Humenné, Michalovce a Košice.

Aktivity podporované v celi politiky 5 sú významným doplnkovým zdrojom k iným špecifickým cieľom podporujúcim integrovaný územný rozvoj v cieľoch politík 1, 2, 3 a 4. Aktivity budú pôsobiť komplementárne k špecifickým cieľom ostatných cieľov politiky a to aj s ohľadom na integrovaný a komplexný prístup nástroja integrovaných územných investícií (v súlade s integrovanými územnými stratégiami). Vzhľadom na vysoké

regionálne rozdiely naprieč jednotlivými samosprávnymi krajmi, bude v rámci cieľa politiky 5 pokračovať aj podpora iniciatívy Catching-up regions (dobiehajúce regióny)¹.

ŠPECIFICKÝ CIEĽ Fond na spravodlivú transformáciu

Priorita 6P1 Fond na spravodlivú transformáciu

Štruktúra pilierov a opatrení:

Pilier I: Hospodárska diverzifikácia

- Opatrenie 1.1 Podpora vytvárania nových udržateľných pracovných miest
- Opatrenie 1.2 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov
- Opatrenie 1.3 Podpora výskumu, vývoja a inovácií
- Podpora pre veľké podniky

Pilier II: Udržateľné životné prostredie

- Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu
- Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území
- Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra

- Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie
- Opatrenie 3.2 Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny

Cieľom tohto špecifického cieľa je umožniť regiónom a obyvateľom riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky spôsobené transformáciou v rámci plnenia energetického a klimatického cieľa Únie do roku 2030 a dosahovania klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 na základe Parížskej dohody. Fond na spravodlivú transformáciu (FST) sa zameriava na tie regióny a odvetvia, ktoré sú najviac postihnuté transformáciou vzhľadom na ich závislosť od fosílnych palív vrátane uhlia, alebo priemyselných procesov s vysokou intenzitou skleníkových plynov a znečisťujúcich látok vplývajúcich na kvalitu okolitého ovzdušia. Na Slovensku boli na podporu z FST zaradené tri vybrané regióny: Región horná Nitra, Košický samosprávny kraj (KSK) a Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK).

Zameranie v Trenčianskom samosprávnom kraji sa zužuje na Región horná Nitra, špecificky na okresy Prievidza a Partizánske. Hornonitriansky región je jediným uhoľným regiónom na Slovensku. Na základe rozhodnutia vlády SR bude ťažba a spaľovanie uhlia ukončená do roku 2023. Postupné ukončenie ťažby a výroby uhoľnej energie v tomto regióne povedie k strate približne 2 170 priamych pracovných miest do roku 2030.

Košický samosprávny kraj bol identifikovaný ako jeden z regiónov, ktoré budú prechodom na klimatickú neutralitu najviac postihnuté. V kontexte plánovaných dekarbonizačných opatrení v oceliarskom priemysle má zo všetkých analyzovaných regiónov najvyšší potenciál na zníženie emisií CO₂ do roku 2030, ktorého vedľajším efektom bude negatívny vplyv na zamestnanosť v regióne. V rámci KSK sú najviac zasiahnuté tie okresy, v ktorých sa nachádzajú kľúčoví producenti emisií skleníkových plynov - Košice I – IV, Košice-okolie a okres Michalovce.

Banskobystrický samosprávny kraj je najviac vidieckym regiónom, jeho ekonomika je výrazne závislá od priemyslu náročného na produkciu emisií a prevádzky veľkých podnikov. Región výrazne ovplyvnilo náhle zatvorenie uhoľných baní v meste Veľký Krtíš v roku 2015, ktoré ešte viac prehĺbilo hospodársky pokles spôsobený ekonomickou transformáciou v 90. rokoch a takmer úplne zničilo miestny priemysel. Región čelí negatívnym dôsledkom transformácie do súčasnosti. Medzi najviac ohrozené okresy patria predovšetkým tie, ktoré sú silne závislé od činnosti ETS podnikov. Konkrétne sa jedná o okresy Brezno, Revúca, Rimavská Sobota a Zvolen. Medzi ohrozené okresy patrí tiež Žiar nad Hronom, Žarnovica a Banská Štiavnica, a to najmä kvôli ich blízkosti a previazanosti na transformačné procesy na hornej Nitre.

Zdrojmi z FST sú dopĺňané zdroje dostupné v rámci politiky súdržnosti s cieľom komplexného riešenia dôsledkov transformácie hospodárstva. FST zároveň komplementárne a synergicky dopĺňa zdroje Modernizačného fondu, a to najmä pri riešení sociálno-ekonomických a zamestnaneckých dopadov modernizácie energetických systémov a zvýšenia energetickej efektívnosti, ako aj Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti.

¹ Iniciatíva Catching-up Regions predstavuje finančnú aj administratívnu podporu, ktorú zabezpečuje Európska komisia pre tzv. dobiehajúce regióny. Na Slovensku sa do nej zapojili Prešovský, Košický a Banskobystrický samosprávny kraj.

2. Zhrnutie procesu posudzovania vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie a zdravie obyvateľov

Program Slovensko ako strategický dokument s celoštátnym dosahom, podľa § 3 písm. e) zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie podlieha povinnému posudzovaniu vplyvov v súlade s § 4 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov a § 17 zákona o posudzovaní vplyvov. Dôvodom sú nasledovné skutočnosti:

- Program Slovensko spĺňa definíciu strategického dokumentu s celoštátnym dosahom, t. j. jedná sa o strategický dokument, ktorý schvaľuje vláda Slovenskej republiky.
- Program Slovensko, je strategický dokument, ktorého navrhované aktivity budú spolufinancované Európskou úniou.
- Program Slovensko je pripravovaný pre oblasti definované v § 4 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov, ktoré podliehajú posudzovaniu, konkrétne sú to oblasti energetiky, dopravy, odpadového hospodárstva, vodného hospodárstva, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja a životného prostredia.
- Program Slovensko zároveň vytvára rámec na schválenie niektorej z navrhovaných činností uvedených v prílohe č. 8 zákona o posudzovaní vplyvov.

Postup posudzovania návrhov strategických dokumentov a strategických dokumentov s celoštátnym dosahom upravuje druhá časť zákona. Zákon o posudzovaní vplyvov zohľadňuje požiadavky Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/42/ES z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie (tzv. smernica SEA) a Protokolu o strategickom environmentálnom hodnotení k Dohovoru z Espoo.² V ďalšom texte uvádzame základné kroky procesu posudzovania vplyvov, ktoré už boli vykonané:

Oznámenie o strategickom dokumente

Obstarávateľ, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR), zabezpečilo vypracovanie Oznámenia o strategickom dokumente „Operačný program Slovensko“ s celoštátnym dosahom podľa § 5 ods. 5 a prílohy č. 2 k zákonu o posudzovaní vplyvov. Oznámenie bolo podľa § 17 ods. 3 zákona o posudzovaní vplyvov doručené Ministerstvu životného prostredia SR (MŽP SR) a v súlade s § 6 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov zverejnené formou informácie o oznámení v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom (v denníku Pravda) a na webovom sídle MIRRI SR. Dňa 13. júla 2021 bolo oznámenie zverejnené na informačnom portáli MŽP SR (<https://www.enviroportal.sk/sk.SK/eia/detail/operacny-program-slovensko>). Spolu s Oznámením o strategickom dokumente bola dňa 13. júla 2021 zverejnená informácia pre verejnosť, že stanoviská verejnosti k oznámeniu o strategickom dokumente „Operačný program Slovensko“ s celoštátnym dosahom, posudzovanom podľa zákona o posudzovaní vplyvov je možné predkladať najneskôr do 15 dní od zverejnenia na adresu: MŽP SR, Sekcia posudzovania vplyvov na životné prostredie, Odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie, Námestie Ľudovíta Štúra č. 1, 812 35 Bratislava.

MIRRI SR, ako rezortný orgán vo veciach posudzovania vplyvov strategických dokumentov s celoštátnym dosahom, podľa § 57 písm. a) zákona o posudzovaní vplyvov v spojení s § 17 ods. 2 zákona o posudzovaní vplyvov, v spolupráci s MŽP SR, ako ústredným orgánom štátnej správy starostlivosti o životné prostredie, predložilo podľa § 6 ods. 2 zákona o posudzovaní vplyvov dotknutému orgánu a schvaľujúcemu orgánu oznámenie, spolu s informáciami uvedenými v § 6 ods. 3 zákona o posudzovaní vplyvov, na zaujatie stanoviska. Na MIRRI SR a na MŽP SR bolo k Oznámeniu o strategickom dokumente doručených **128 stanovísk a pripomienok** od **15 zainteresovaných subjektov**.

Rozsah hodnotenia strategického dokumentu

Rozsah hodnotenia vypracovalo MIRRI SR ako rezortný orgán, v spolupráci s MŽP SR podľa § 8 a § 17 ods. 5 zákona o posudzovaní vplyvov dňa 24. augusta 2021. Dňa 3. septembra 2022 bola zverejnená informácia pre verejnosť v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom (v denníku Pravda), na webovom sídle MIRRI SR, ako aj na informačnom portáli MŽP SR (<https://www.enviroportal.sk/sk.SK/eia/detail/operacny-program-slovensko>) spolu s určeným rozsahom hodnotenia. Pri vypracovaní rozsahu hodnotenia sa prihliadalo aj na doručené stanoviská a pripomienky k Oznámeniu o strategickom dokumente. V rozsahu hodnotenia boli zadané:

² Protokol o strategickom environmentálnom hodnotení k Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie presahujúceho štátne hranice (oznámenie č. 162/2000 Z. z.).

- **varianty pre ďalšie hodnotenie**, ktoré je potrebné vyhodnotiť, a to nasledovne: „Pre ďalšie, podrobnejšie hodnotenie vplyvov strategického dokumentu sa určuje dôkladné zhodnotenie nulového variantu (stav, ktorý by nastal, ak by sa strategický dokument neprijal a nerealizoval) a navrhovaný variant riešenia strategického dokumentu uvedený v oznámení, zohľadňujúci jeho ciele a geografický rozmer“;
- **rozsah hodnotenia určených variantov**, v ktorom boli uvedené všeobecné podmienky a špecifické požiadavky.

Svoje stanoviská k rozsahu hodnotenia strategického dokumentu s celoštátnym dosahom „Operačný program Slovensko“, posudzovanému podľa zákona o posudzovaní vplyvov, mala verejnosť možnosť predkladať najneskôr do 10 dní od zverejnenia rozsahu hodnotenia na adresu: MIRRI SR, Sekcia Operačný program Slovensko Štefánikova 15, 811 05 Bratislava e-mail: opslovensko@mirri.gov.sk Rozsah hodnotenia bol zverejnený aj na webovom sídle MŽP SR. Zároveň bol rozsah hodnotenia zverejnený na webovom sídle MIRRI SR a v denníku Pravda. Spolu prišlo k rozsahu hodnotenia **12 pripomienok od dvoch zainteresovaných subjektov**.

Vypracovanie Správy o strategickom dokumente

MIRRI SR ako obstarávateľ strategického dokumentu, zabezpečilo vypracovanie Správy o hodnotení Programu Slovensko³ podľa § 9 zákona o posudzovaní vplyvov. Správa o hodnotení bola vypracovaná podľa prílohy č. 4 zákona o posudzovaní vplyvov v rozsahu zodpovedajúcom charakteru strategického dokumentu. Pri vypracovaní správy o hodnotení sa dôkladne zhodnotil nulový variant (stav, ktorý by nastal, ak by sa strategický dokument Program Slovensko neprijal a nerealizoval), navrhovaný variant riešenia strategického dokumentu a boli zohľadnené všetky všeobecné pripomienky a špecifické pripomienky určené v rozsahu hodnotenia. Prihliadalo sa tiež na relevantné pripomienky doručené k Oznámeniu o strategickom dokumente a k rozsahu hodnotenia.

V Správe o hodnotení Programu Slovensko je posudzovaný strategický dokument Program Slovensko, ktorý bol predložený na medzirezortné pripomienkové konanie dňa 11. apríla 2022. Súčasťou Programu Slovensko boli dve prílohy: Aplikácia zásady Európskej komisie „Výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“)⁴ na úrovni špecifických cieľov Programu Slovensko a Plán spravodlivej transformácie územia SR.

Vyhodnotenie stanovísk a pripomienok predložených k oznámeniu a rozsahu hodnotenia strategického dokumentu „Program Slovensko“ (pôvodný názov „Operačný program Slovensko“) je v prílohe 1 Správy o hodnotení Programu Slovensko.

Vyhodnotenie požiadaviek z Rozsahu hodnotenia strategického dokumentu s celoštátnym dosahom „Program Slovensko“, určeného podľa § 8 zákona o posudzovaní vplyvov, je v prílohe 2 Správy o hodnotení Programu Slovensko.

3. Prístupy, z ktorých vychádza posudzovanie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia a kvality života

a) Integrovaný prístup - hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko ako celku

Pri hodnotení predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie, vrátane vplyvov na zdravie, sme strategický dokument, spolu s jeho prílohami, hodnotili predovšetkým ako integrovaný celok. Za prioritu sme považovali hodnotiť efektívnosť a účinnosť vzájomného (pozitívneho vplyvu a/alebo elimináciu negatívneho vplyvu) spolupôsobenia navrhovaných opatrení a aktivít. Všetky navrhované priority, špecifické ciele a opatrenia boli preto posúdené aj z hľadiska toho, ako sú koordinované:

- horizontálne, t.j. ako prispievajú k vzájomnému zosúlaďovaniu cieľov národných sektorových strategických dokumentov;
- vertikálne, t.j. ako prepájajú jednotlivé hierarchické úrovne plánovania;
- z hľadiska ich vzájomnej časovej nadväznosti (ak boli dostupné informácie);

³ Pôvodný názov strategického dokumentu „Operačný program Slovensko“, uvedený v Oznámení o strategickom dokumente, zverejnenom 13. júla 2021, bol pri jeho predložení Európskej komisii na posúdenie dňa 10. decembra 2021 upravený na „Program Slovensko 2021 – 2027“.

⁴ Zdroj: Metodická príručka k výstavbe a obnove budov, Príloha č. 3.1 – 4. a jej príloha: Aplikácia prístupu „výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“) (vypracovaná pre MIRRI SR v rámci prípravy Plánu obnovy a odolnosti, 2021).

- z hľadiska synergie navrhovaných špecifických cieľov a ich opatrení a možností posilnenia spoločného a koordinovaného úsilia o dosiahnutie väčšieho pozitívneho vplyvu (napr. na životné prostredie, verejné zdravie, spokojnosť obyvateľov, kvalitu života), účinnosti a efektivity vynaložených finančných prostriedkov.

b) Posúdenie súladu cieľov politik Programu Slovensko s prioritnými referenčnými cieľmi ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany verejného zdravia a zabezpečenia udržateľného rozvoja

Pri hodnotení Programu Slovensko sa prihliadalo na kompatibilitu s referenčnými cieľmi ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany verejného zdravia a zabezpečenia udržateľného rozvoja stanovenými na medzinárodnej, európskej a národnej úrovni. Na získanie celkového obrazu, ako Program Slovensko svojimi cieľmi politik a nastavením ich priorít prispieva k požiadavkám udržateľného rozvoja, sme vypracovali tabuľku, v ktorej sme vyjadrili súlad priorít cieľov politik Programu Slovensko so šiestimi národnými prioritami implementácie Agendy 2030 (a jej zodpovedajúcimi cieľmi udržateľného rozvoja).⁵

c) Hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie a zmenu klímy podľa zásady EK „výrazne nenarušiť“

Pri hodnotení sme vychádzali z prílohy Aplikácia prístupu „Výrazne nenarušiť“ („Do no significant harm“) Programu Slovensko, ktorá má formu kontrolného zoznamu. Hhodnotí Program Slovensko na úrovni špecifických cieľov jednotlivých cieľov politik 1, 2, 3, 4, 5 a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu Programu Slovensko. V hodnotení sa prihliada na šesť environmentálnych a klimatických cieľov:

1. Zmierňovanie zmeny klímy,
2. Adaptácia na zmenu klímy,
3. Udržateľné využívanie a ochrana vôd a vodných zdrojov,
4. Obehové hospodárstvo, vrátane prevencie tvorby odpadov a recyklácie,
5. Prevencia a kontrola znečistenia ovzdušia, vody a pôdy,
6. Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov.

d) Hodnotenie predpokladaných vplyvov jednotlivých cieľov politik Programu Slovensko a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia

Jednotlivé okruhy špecifických cieľov a ich opatrení v cieľoch politik Programu Slovensko sú rôznorodé, preto boli hodnotené v kapitole IV.1.2 každé osobitne v pododsekoch v členení:

- **Súvisiace typy akcií** (zostručnenie/rekapitulácia): v tomto bode sme uviedli najvýznamnejšie súvisiace akcie a identifikovali tie opatrenia investičného charakteru, pre ktoré tvorí Program Slovensko rámec, a ktoré budú podliehať posudzovaniu podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. (príloha č. 8).
- **Vplyvy na životné prostredie a zdravie** (odhad podľa kritérií): hodnotili sme kategórie pravdepodobne významných environmentálnych vplyvov a vplyvov na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne).
- **Cezhraničné vplyvy**: výsledné zhodnotenie cezhraničných vplyvov je spracované v samostatnej kapitole VIII. Správy o hodnotení.
- **Opatrenia a odporúčania**: zhrnutie najvýznamnejších opatrení na elimináciu nepriaznivých vplyvov a odporúčaní, ktoré zlepšia implementáciu Programu Slovensko, je uvedené kapitole V. Správy o hodnotení.
- V kapitole III.1.2 je samostatne vyhodnotený **nulový variant**, t.j. stav, ktorý by nastal, ak by sa strategický dokument Program Slovensko neprijal a nerealizoval.

e) Hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na verejné zdravie, environmentálne zdravie a kvalitu života

Na hodnotenie predpokladaných vplyvov Programu Slovensko sme okrem vyššie uvedených postupov v bodoch a) až d) zostavili tri kontrolné zoznamy. Prvým kontrolným zoznamom sme vyhodnotili **významné predpokladané vplyvy špecifických cieľov (opatrení) politik Programu Slovensko na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti**. Druhým sme hodnotili **významné predpokladané vplyvy na environmentálne zdravie**. Pri jeho zostavení sme vychádzali z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR V. (NEHAP V.). Tretím kontrolným zoznamom sme vyhodnotili **významné predpokladané vplyvy na kvalitu života**. Pri jeho zostavení sme vychádzali zo súboru indikátorov kvality života, zverejneného na portáli Štatistického úradu SR.

⁵ Národné priority implementácie Agendy 2030. Úrad vlády SR. 2018.

4. Postup hodnotenia predpokladaných vplyvov na životné prostredie a zdravie (bod 3 d)

Pri hodnotení predpokladaných vplyvov na životné prostredie, vrátane aspektov zdravia sme postupovali podľa nasledujúcich krokov, v ktorých sme identifikovali:

- **charakter opatrení a aktivít** navrhovaných v špecifických cieľoch (**investičný charakter**, identifikovali sme činnosti, pre ktoré tvorí Program Slovensko rámec, a ktoré budú podliehať posudzovaniu podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z. alebo **neinvestičný charakter** napr. opatrenia a činnosti projekčné, administratívne, legislatívne, organizačné, prieskumné, výskumné, vzdelávacie a pod.);
- **kategórie opatrení** (rozlíšili sme ich najmä pre environmentálnych opatreniach, príp. aj pri ďalších opatreniach, kde to bolo relevantné)
 - a) „sivé“ infraštruktúrne koncepcie, t.j. fyzické zásahy alebo stavebné opatrenia voči extrémnym javom s využitím inžinierskych služieb, na účely zvýšenia odolnosti budov a infraštruktúr, ktoré majú zásadný význam z hľadiska sociálneho a hospodárskeho blahobytu spoločnosti (ďalej tiež **sivý koncept alebo technické opatrenia**);
 - b) „zelené“ a „modré“ štrukturálne prístupy, ktoré prispievajú k zvýšeniu odolnosti ekosystémov, s cieľom zastaviť stratu biologickej rozmanitosti a degradáciu ekosystémov a obnoviť vodné cykly, súčasne využívajú funkcie a služby, ktoré poskytujú ekosystémy, na dosiahnutie nákladovo efektívnejšieho a niekedy vhodnejšieho riešenia prispôsobenia sa ako keď sa opierajú iba o sivú infraštruktúru (ďalej tiež **zelený koncept alebo prírodné opatrenia**);
 - c) „mierne“ neštrukturálne koncepcie, v rámci ktorých sa navrhujú a uplatňujú politiky a postupy, kontroly využívania pôdy, šírenie informácií a hospodárske stimuly na zníženie alebo prevenciu ohrozenia katastrofami. Vyžadujú si dôkladnejšie riadenie príslušných ľudských systémov (ďalej tiež **mierny/mäkký koncept alebo netechnické opatrenia**);
- **požiadavky na vstupy a údaje o výstupoch**;
- **predpokladané významné negatívne alebo pozitívne vplyvy jednotlivých špecifických cieľov a ich opatrení** (investičného a neinvestičného charakteru) s ich stručnou charakteristikou (typ vplyvu, druh vplyvu, dosah vplyvu, charakter vplyvu z hľadiska pôsobenia cez štátnu hranicu, časové pôsobenie vplyvu, významnosť vplyvu, riziko pôsobenia vplyvu, interaktivita vplyvu: kumulatívne vplyvy, synergické vplyvy).

5. Zhrnutie hodnotenia predpokladaných vplyvov Programu Slovensko na životné prostredie a zdravie podľa priorít cieľov politik a ich špecifických cieľov

Hodnotenie predpokladaných vplyvov opatrení pre jednotlivé ciele politik 1, 2, 3, 4 a 5 a špecifický cieľ Fondu na spravodlivú transformáciu sme realizovali na takej miere podrobnosti, ktorú umožňovala detailnosť charakteristiky navrhovaných opatrení v špecifických cieľoch, vrátane informácií o ich rozsahu a lokalizácii (konkrétnych územných priemetov) plánovaných investičných zámerov.

V procese posudzovania vplyvov na životné prostredie – pokiaľ to bolo relevantné – sa osobitne hodnotili aj predpokladané vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia, chránené územia, najmä navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu a súvislú európsku sústavu chránených území (Natura 2000).

Z hodnotenia vyplynulo, že pre všetky navrhované opatrenia a aktivity v špecifických cieľoch Programu Slovensko je nulový variant nepriaznivejší pre životné prostredie a zdravie v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií.

CIEĽ POLITIKY 1, PRIORITA 1P1 VEDA, VÝSKUM A INOVÁCIE

Špecifický cieľ RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií

Oprávnenými aktivitami sú najmä mierne neštrukturálne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy podporných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Konečným výsledkom výskumných a inovačných aktivít však môžu byť ekonomické činnosti a investičné zámery, ktoré bude potrebné posudzovať podľa tretej časti zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Prínosy opatrení špecifického cieľa pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna. Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú.

Špecifický cieľ RSO1.2 Využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy

Aj v tomto špecifickom celi sú oprávnenými aktivitami najmä mierne neštrukturálne koncepty. Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, výskumných, analytických, metodologických a informačných a komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov. Pre väčšinu opatrení neboli identifikované významné kumulatívne vplyvy. Kumulatívne vplyvy sa však môžu prejavovať v opatreniach špecifického cieľa RSO1.2 v tých mestách a regiónoch, v ktorých už v predchádzajúcich rokoch boli zavedené princípy budovania inteligentných miest a regiónov. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zvýšenie kvality života. Neboli zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna. Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú.

Špecifický cieľ RSO1.3 Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO1.3 je predinvestičná a projektová príprava ako implementácia jednotlivých opatrení. Všetky opatrenia majú priaznivý, resp. neutrálny vplyv na ochranu životného prostredia. Prispievajú k zvyšovaniu exportnej schopnosti slovenského hospodárstva, rastu zamestnanosti ako aj HDP. Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, výskumných, analytických, metodologických a informačných/komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov. Nie sú identifikované žiadne zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň lokálna, regionálna, nadregionálna a medzinárodná.

Špecifický cieľ RSO1.4 Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie

Oprávnenými aktivitami je predinvestičná a projektová príprava, čo predstavuje mierne neštrukturálne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, vzdelávacích, výskumných, analytických, metodologických a informačných a komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov. Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zvýšenie kvality života. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna.

Tematický prienik s Dunajskou stratégiou v špecifickom celi 1.4 je identifikovaný v opatreniach 1.4.1 a 1.4.2 s prioritnými oblasťami 7, 8 a 9. Opatrenia predpokladajú podporu a zapojenie sa do európskych projektov spoločného významu. Pre dosiahnutie zapracovania cieľov Stratégie EÚ pre dunajský región do operácií podporených v rámci tohto špecifického cieľa budú využité synchronizované výzvy, národné synergicko-kapitalizačné výzvy, s využitím výsledkov z projektov v rámci programov Európskej komisie a programov nadnárodnej spolupráce implementovaných so slovenskou účasťou, ako napr. INTERREG, Horizont Europe, Cost, atď., ako aj čiastkových výsledkov projektov z aktuálneho programového obdobia. Pre zabezpečenie súladu s Dunajskou stratégiou bude zadefinované hodnotiace kritérium ako príspevok k stratégii, reflektujúce ciele jej prioritných oblastí.

CIEĽ POLITIKY 1, PRIORITA 1P2 DIGITÁLNA PRIPOJITEĽNOSŤ

Špecifický cieľ RSO1.5 Zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti

Oprávnenými aktivitami sú najmä mierne neštrukturálne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy podporných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Konečným výsledkom výskumných a inovačných aktivít sú samozrejme ekonomické činnosti, ktoré môžu priniesť aj niektoré negatívne vplyvy na životné prostredie, preto bude pri ďalšom posudzovaní nevyhnutné, aby boli hodnotené aj dopady týchto aktivít podľa zákona o posudzovaní vplyvov. Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zvýšenie kvality života. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Účinky sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň regionálna a nadregionálna. Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú.

CIEĽ POLITIKY 2, PRIORITA 2P1 ENERGETICKÁ EFEKTÍVNOSŤ A DEKARBONIZÁCIA

Špecifický cieľ RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

V rámci špecifického cieľa RSO2.1 (opatrenia 2.1.1. a 2.1.2.) sú oprávnené technické aktivity zamerané na zvýšenie energetickej efektívnosti s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, zatiaľ čo v prípade 2.1.3. sú oprávnené netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom. Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú vplyvy lokálne až regionálne (nadregionálne). V prípade 2.1.1. a 2.1.2. sú identifikované možné kumulatívne vplyvy na kvalitu ovzdušia v najviac znečistených alebo rizikových oblastiach a na ich elimináciu sú navrhnuté preventívne opatrenia. Definované sú synergie najmä medzi klimatickými a environmentálnymi vplyvmi a ich účinkami na zdravie ľudí, kvalitu života, ekonomiku a bezpečnosť.

Aby sa dosiahol maximálny energetický, emisný, zdravotný, ekonomický a sociálny efekt a tiež s cieľom reflektovať strategicko-politické priority EÚ a SR v oblasti energetickej bezpečnosti a nezávislosti od dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie najmä v kontexte vojny na Ukrajine navrhujeme prijať ďalšie dodatočné opatrenia, z ktorých niektoré odporujú podmienkam uvedeným v metodologickej príručke k výstavbe a obnove budov v rámci Plánu obnovy a odolnosti SR (POO) a posúdeniu aplikácie zásady „Výrazne nenarušiť“. Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Aktivity v rámci 2.1.3. môžu navyše iniciovať medzinárodnú spoluprácu.

Špecifický cieľ RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené

V rámci špecifického cieľa RSO2.2 sú oprávnené najmä technické aktivity s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, v menšej miere (2.2.1. a 2.2.4.) sú oprávnené netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom. Neboli zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú vplyvy lokálne až regionálne (nadregionálne). Identifikované boli možné kumulatívne vplyvy na kvalitu ovzdušia v najviac znečistených alebo rizikových oblastiach a na ich elimináciu sú navrhnuté preventívne opatrenia. Definované sú synergie najmä medzi klimatickými a environmentálnymi vplyvmi a ich účinkami na zdravie ľudí, kvalitu života, decentralizáciu energetiky, ekonomiku a bezpečnosť.

Aby sa dosiahol maximálny energetický, emisný, zdravotný, ekonomický a sociálny efekt a tiež s cieľom reflektovať strategicko-politické priority EÚ a SR v oblasti energetickej bezpečnosti a nezávislosti od dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie najmä v kontexte vojny na Ukrajine navrhujeme prijať ďalšie dodatočné opatrenia, z ktorých niektoré odporujú podmienkam uvedeným v metodologickej príručke k výstavbe a obnove budov v rámci POO a posúdeniu aplikácie zásady „Výrazne nenarušiť“. Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

Špecifický cieľ RSO2.3 Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E)

Účelom aktivít je zvýšiť efektívnosť zariadení na využívanie energie najmä na báze obnoviteľných zdrojov energie (OZE), čo prispeje k decentralizácii energetiky, zvýši nezávislosť od fosílnych zdrojov a prispeje k redukcii emisií skleníkových plynov, s dlhodobým pozitívnym účinkom na vývoj zmeny klímy, synergicky aj na životné prostredie a zdravie ľudí. Negatívnym vplyvom elektrických akumulátorov na životné prostredie sa bude predchádzať zabezpečením súladu s požiadavkami Smernice EP a Rady 2006/66/ES o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch. Ide o priamy typ vplyvu s lokálnym dosahom, s krátkodobými až dlhodobými účinkami. Nulový variant je pre životné prostredie v porovnaní s vplyvmi súvisiacich typov akcií nepriaznivejší.

CIEĽ POLITIKY 2, PRIORITA 2P2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Špecifický cieľ RSO2.4 Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy a Špecifický cieľ RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO2.4 je predinvestičná a projektová príprava, čo predstavuje mierne neštrukturálne koncepty. Preferované sú zelené a modré opatrenia, často za podpory sivých konceptov. Samotné rôzne typy technických, projekčných, prieskumných, výskumných, analytických,

metodologických a informačných / komunikačných činností nemajú priamy vplyv na životné prostredie. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov.

Neboli identifikované žiadne kumulatívne vplyvy. Definovaná je len synergia jednotlivých zložiek životného prostredia v schéme odhadu primárne dotknutej zložky alebo zložiek životného prostredia a sekundárne bezprostredne / následne súvisiace zložky životného prostredia. Najviac primárne dotknutou zložkou životného prostredia sú povrchové a podzemné vody a vodné hospodárstvo, čo bude zdôraznené najmä v územiach chránených podľa vodného zákona. Synergie sú zrejmé najmä v oblasti obyvateľstva, ochrany ich života, zdravia a majetku a v oblasti využitia zeme.

Neboli zistené negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný. Z dôvodu dynamiky pôsobenia prírodných javov a procesov a vývoja zmien poznatkov o ich priebehu nie je možné hovoriť o trvalom pôsobení vplyvov. Účinky vplyvy sa odhadujú najviac na dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň lokálna až regionálna (nadregionálna).

Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú, s výnimkou okruhu vodozádržných opatrení v sídlach a krajine, vo vzťahu k adaptácii na zmenu klímy resp. k ochrane pred povodňami (2.4.1.A), v prípade projektov realizovaných v povodí Dunaja. Komunikačným orgánom, ale až pre fázu riešenia konkrétného projektu je Medzinárodná komisia pre ochranu Dunaja – ICPDR. Nenavrhujú sa žiadne opatrenia nad rámec opatrení stanovených jednotlivými stanoviskami z procesu posúdenia súvisiacich strategických dokumentov podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Špecifický cieľ RSO2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO2.5 sú projekty nakladania s komunálnymi odpadovými vodami, budovania verejných vodovodov, ako aj monitorovacie a informačné aktivity. Sivé koncepty reflektujú aktuálne Plány rozvoja verejných kanalizácií a verejných vodovodov pre územie SR, mäkké koncepty (sledovanie, hodnotenie, informovanie) Konceptu vodnej politiky SR.

Oblasť budovania, rozširovania a obnovy stokových sietí a súvisiacej infraštruktúry má bezprostredný významný pozitívny vplyv najmä na povrchové vody, výstavba a rekonštrukcie vodovodných potrubí a súvisiacej infraštruktúry vrátane zdrojov zas najmä na podzemné vody. Miera prínosu bude akcentovaná v rámci vodných útvaroch v zhoršenom stave a v chránených územiach podľa vodného zákona, najmä v oblastiach určených na odber vody pre ľudskú spotrebu, ktoré sú preferované. Dominantne dotknutou zložkou je teda voda a vodné hospodárstvo. Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy, len kladná synergia s oblasťou ľudského zdravia a vodných ekosystémov v prípade kanalizácie a súvisiacich zariadení, resp. s oblasťou kvality a pohody života človeka a ľudského zdravia v prípade vodovodov a súvisiacich zariadení, a to nielen v regiónoch zapojených do iniciatívy Catching-up Regions a oblastiach s marginalizovanými rómskymi komunitami. Monitorovacie a informačné aktivity budú prínosom pre poznanie a možnosť následného rozhodovania, v záujme ochrany vôd a podpory súvisiacich zložiek životného prostredia, niekedy na úkor možností rozvoja sociálno-ekonomického prostredia. Prevažuje úroveň lokálna až regionálna (i národná) a dlhodobá perspektíva. Vplyvy nepresahujú územie SR. Vplyvy nepresahujú územie SR.

Podporované aktivity špecifického cieľa RSO2.5 sú v súlade s prepojenými strategickými dokumentmi podporenými procesom posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z., preto sa nenavrhujú žiadne ďalšie opatrenia. Prípadne, v záujme možností lepšieho čerpania zdrojov financií, je vhodné viac zdôrazniť podporu všetkým aktivitám, ktoré kopírujú relevantné strategické dokumenty.

Špecifický cieľ RSO2.6 Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje

Oprávnenými aktivitami sú projekty súvisiace s predchádzaním vzniku odpadov, nakladaním s komunálnymi odpadmi, vzdelávacie a informačné aktivity. Súčasťou oprávnených aktivít v rámci špecifického cieľa RSO2.6 je aj predinvestičná a projektová príprava. Jedná sa najmä o sivé koncepty podporené netechnickými opatreniami.

Všetky aktivity sú v súlade so strategickými dokumentami Program predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 a Program odpadového hospodárstva na roky 2021 – 2025. Je predpokladom, že synergický efekt implementácie oboch strategických dokumentov, ako POH SR 2021 – 2025, tak aj PPVO SR 2019 – 2025, prinesie pozitívne zmeny nielen v oblasti odpadového hospodárstva, ale prispeje aj k zmenám podstatným pre prechod na obehové hospodárstvo.

Vybrané aktivity v oblasti predchádzania vzniku odpadov, intenzifikácia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov, príprava na opätovné použitie a recyklácia sú aktivity v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva.

Smerujú k znižovaniu množstva odpadov, uzatváraníu materiálových tokov a tým k znižovaniu spotreby primárnych surovín. Predpokladané vplyvy týchto aktivít na životné prostredie budú priame, významne pozitívne, dlhodobé, lokálneho a regionálneho dosahu. Identifikovaná je kladná synergia s oblasťou ľudského zdravia, s oblasťou kvality a pohody života človeka a so všetkými zložkami životného prostredia.

Informačné aktivity, vzdelávacie aktivity, koncepčné činnosti a podpora elektronického zberu dát v oblasti odpadového hospodárstva a obehového hospodárstva budú prínosom pre poznanie a možnosť následného rozhodovania, v záujme znižovania množstva odpadu (predchádzania jeho vzniku a nakladania s ním). Samotné rôzne typy aktivít nemajú priamy vplyv na životné prostredie, ich vplyv je nepriamy avšak významne pozitívny a dlhodobý. Vplyvy môžu byť lokálneho aj regionálneho (nadregionálneho) dosahu. Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú, s výnimkou potencionálneho pozitívneho vplyvu obalových technológií a informačného systému.

Všetky aktivity špecifického cieľa RSO2.6 budú kumulatívne pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými obdobnými aktivitami. Podporované aktivity špecifického cieľa RSO2.6 sú v súlade s prepojenými strategickými dokumentmi podporenými procesom posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z., preto sa nenavrhujú žiadne ďalšie opatrenia.

Zároveň, podstatná časť projektov v oblasti nakladania s odpadmi, bude podliehať posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z., kde sa detailnejšie identifikujú vplyvy konkrétnych činností a navrhnu opatrenia na predchádzanie prípadných negatívnych vplyvov. Miera podpory pre jednotlivé činnosti by mala byť v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva. Medzi prijímateľov pre niektoré činnosti odporúčame zaradiť aj mimovládne neziskové organizácie.

Zavádzanie množstvového zberu považujeme za účinný nástroj na zníženie množstva produkovaného zmesového komunálneho odpadu. Nie je však zrejmé, akým spôsobom bude toto zavádzanie uskutočnené, aké aktivity s tým súvisiace budú podporené. V súlade s programom odpadového hospodárstva odporúčame doplniť zavádzanie elektronickej evidencie na úrovni pôvodcov odpadu/na úrovni zberných nádob a zavedenie zberu od dverí k dverám.

Špecifický cieľ RSO2.7 Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských regiónoch, a zníženia všetkých foriem znečistenia

Oprávnenými aktivitami v rámci špecifického cieľa RSO2.7 cieľa politiky 2 sú zamerané na adaptáciu na zmenu klímy, ochranu prírody a krajiny, znižovanie znečistenia a zlepšovaniu stavu jednotlivých zložiek životného prostredia. Jednotlivé aktivity sú plánované v súlade s národnými a európskymi koncepčnými dokumentmi ako aj v súlade s relevantnými právnymi predpismi (zákony, vyhlášky, smernice EÚ). V prípade plnenia podporovaných aktivít v oblasti životného prostredia sa očakávajú pozitívne vplyvy (priame i nepriame), ktoré prispievajú k zlepšovaniu stavu alebo zachovaniu priaznivého stavu životného prostredia. Aktivity a ich dopady budú slúžiť všetkým občanom SR, nezávisle od pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Plnenie aktivít cieľa RSO2.7 prispeje k zabezpečovaniu podmienok pre uplatňovanie práva na priaznivé životné prostredie, ktoré je jedným zo základných ľudských práv, garantovaných Chartou základných práv EÚ, pričom na národnej úrovni je právo každého na priaznivé životné prostredie zakotvené priamo v Ústave Slovenskej republiky (čl. 44 ods. 1).

Niektoré oprávnené aktivity (v rámci opatrení 2.7.1 a 2.7.3) budú s vysokou pravdepodobnosťou vyžadovať predinvestičnú a projektovú prípravu, v rámci ktorých budú preferované koncepty zelených a modrých opatrení. Rôzne aktivity technického, projekčného, monitorovacieho, analytického, informačného a edukačného charakteru nebudú mať priame vplyvy na zložky životného prostredia a na zdravie obyvateľov. Tie nastanú až po ich uplatnení v praxi, pri realizácii jednotlivých projektov.

Pri všetkých opatreniach okrem 2.7.2 a 2.7.5 boli identifikované aj synergické pozitívne vplyvy na zložky životného prostredia v schéme odhadu primárne dotknutej zložky alebo zložiek životného prostredia a sekundárne bezprostredne / následne súvisiace zložky životného prostredia. Najviac primárne dotknutými zložkami životného prostredia sú živé organizmy a rastliny, živočíchy, biotopy, chránené územia (na národnej a európskej úrovni). Synergie sú zrejmé najmä v oblasti ochrany prírody a krajiny, v témach týkajúcich sa obyvateľstva – ochrana zdravia obyvateľstva, územný rozvoj, využitie územia. Nie sú zistené dlhodobé a trvalé negatívne vplyvy na životné prostredie. Prínosy pre životné prostredie dosahujú významný až veľmi významný stupeň. Účinky vplyvov sa odhadujú najviac na strednodobé až dlhodobé horizonty. Pri hodnotení územného dosahu jednotlivých opatrení prevažuje úroveň lokálna až regionálna (nadregionálna). Cezhraničné vplyvy sa vo väčšine aktivít neočakávajú, s výnimkou okruhov opatrení 2.7.1 a 2.7.4, kedy sa opatrenia týkajú pohraničných území.

CIEĽ POLITIKY 2, PRIORITA 2P3 UDRŽATEĽNÁ MESTSKÁ MOBILITA

Špecifický cieľ RSO2.8 Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility ako súčasti prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka

V rámci špecifického cieľa RSO2.8 sú oprávnené najmä technické aktivity s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, v menšej miere aj netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom. Nie sú zistené negatívne vplyvy na životné prostredie, a teda nie sú navrhnuté ani opatrenia na ich elimináciu.

V prípade opatrení 2.8.1 a 2.8.3 môže pri väčších investíciách (napr. rekonštrukcia alebo výstavba električkovej trate, dobudovanie terminálu verejnej dopravy) prísť ku krátkodobým (dočasným) negatívnym dopadom lokálneho významu. Obidve opatrenia sú však navrhnuté s cieľom zvýšiť pozitívne emisné a sociálne efekty pomoci. Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú najmä lokálne až regionálne vplyvy.

Nie sú identifikované žiadne kumulatívne vplyvy, synergie sa predpokladajú najmä medzi dekarbonizáciou dopravy, zlepšením stavu ovzdušia, ozdravením životného štýlu a ich účinkami na zdravie ľudí a kvalitu života, ale i opatreniami súvisiacimi s udržateľným priestorovým rozvojom miest a vidieka. Zníženie uhlíkových emisií bude mať pozitívne cezhraničné vplyvy na zmenu klímy. Iné cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

CIEĽ POLITIKY 3, Priorita 3P1 Doprava

Špecifický cieľ RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy

Špecifický cieľ zahŕňa predovšetkým technické aktivity zamerané na investície do veľkej dopravnej infraštruktúry s priamymi pozitívnymi i negatívnymi vplyvmi na životné prostredie. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o prvky infraštruktúry v rámci základnej siete TEN-T, a teda pôjde vo všeobecnosti o infraštruktúrne opatrenia väčšieho rozsahu, očakáva sa intenzívna predprípravná projektová činnosť (vrátane posudzovania vplyvu jednotlivých investícií v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z.) s nepriamymi pozitívnymi vplyvmi. Rovnako pri väčšine opatrení sa vzhľadom na veľkosť a povahu investícií berie do úvahy vplyv stavebnej činnosti a z nej vyplývajúcich dopravných obmedzení, ktoré budú mať charakter priamych negatívnych vplyvov, avšak zväčša len lokálne a krátkodobé, resp. dočasne.

V prípade opatrenia 3.1.1. sa počíta všeobecne s prevahou dlhodobého výrazne pozitívnych vplyvov (napriek dočasným stavebným opatreniam s negatívnymi dopadmi). Toto opatrenie obsahuje aj menšie technické zásahy do infraštruktúry (zabezpečovacie zariadenia na železničných tratiach a staniciach, apod.), pri ktorých však nepredpokladáme žiadne priame interakcie vo vzťahu životnému prostrediu.

Opatrenie 3.1.2. predstavuje sumárne rozširovanie siete diaľnic a rýchlostných ciest, preto predpokladáme oba druhy vplyvov (pozitívne aj negatívne) na životné prostredie. Dobudovaním siete diaľnic a rýchlostných ciest v rámci opatrenia príde k eliminácii úzkych (ťažko prejazdných) miest na dôležitých vnútroštátnych i medzinárodných trasách (s vysokým podielom tranzitnej cestnej dopravy), čo v krátko- či strednodobom horizonte prinesie mierne pozitívny vplyv v podobe zníženia rizík nehodovosti a kongescií a nepriamo mierne zníži množstvo emisií väčšinou len v lokálnom až regionálnom rozsahu. V dlhodobom časovom horizonte však pravdepodobne prevážia významné až veľmi významné negatívne vplyvy v celonárodnom meradle v podobe rastu intenzity cestnej dopravy a s tým súvisiacich uhlíkových a iných emisií, najmä ak pretrvá doterajší trend dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke.

V prípade opatrenia 3.1.3. predpokladáme dlhodobé pozitívne priame i nepriame vplyvy na životné prostredie a zdravie, avšak vzhľadom na periférnu polohu vodnej cesty Dunaj (i oboch verejných prístavov Bratislava a Komárno), ale tiež v súvislosti s veľmi nízkym podielom vnútrozemskej vodnej dopravy na preprave nákladov i osôb budú tieto vplyvy len mierne významné a priestorovo obmedzené. Vzhľadom na polohu oboch prístavov sa neočakáva presun vnútroštátnej nákladnej dopravy na lodnú dopravu, preto tieto efekty bude možné identifikovať len v prípade medzinárodnej (cieľ, resp. zdroj v SR), príp. tranzitnej dopravy. Efektívnosť opatrenia je podmienená zafixovaním podielu hromadných (sympkých, tekutých) komodít na trhu nákladnej dopravy v strednej Európe a SR, čo však znamená udržanie podielu priemyselných aktivít s prevažne negatívnymi dopadmi na životné prostredie (ťažba, spracovanie ropy, výroba stavebných materiálov, atď.).

Nulový variant je z dlhodobého hľadiska nepriaznivejší hlavne v prípade opatrení 3.1.1. a 3.1.3., v prípade opatrenia 3.1.2. je nulový variant nepriaznivý i z krátko- a strednodobého hľadiska v prípade trvalého trendu dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke aj z dlhodobého hľadiska.

Kumulatívne vplyvy nepredpokladáme, pozitívne synergické vplyvy predpokladáme hlavne s opatreniami podporujúcimi zdravý životný štýl a environmentálnu výchovu, udržateľný rozvoj miest a vidieka, udržateľnú energetickú politiku, a manažment ochrany prírody a prírodných zdrojov.

Vzhľadom na to, že špecifický cieľ RSO3.1 rieši predovšetkým dopravnú infraštruktúru celoštátneho a medzinárodného významu, vo všetkých opatreniach očakávame mierne významné cezhraničné vplyvy. V prípade opatrení 3.1.1. a 3.1.3. predpokladáme pozitívne cezhraničné vplyvy (zvýšenie atraktivity pre medzinárodnú železničnú a vnútrozemskú vodnú dopravu ako environmentálne vhodnejšie druhy dopravy), v prípade opatrenia 3.1.2. predpovedáme mierne negatívne cezhraničné vplyvy.

Špecifický cieľ RSO3.2 Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu TEN-T a cezhraničnej mobility

Špecifický cieľ RSO3.2 je súborom najmä technicky zameraných opatrení (investície do infraštruktúry), v prípade opatrenia 3.2.1. ide aj o investície do mobilného parku a zlepšovania služieb. Pri infraštruktúrnych investíciách väčšieho rozsahu (obchvaty ciest) sa predpokladá intenzívna predprípravná projektová činnosť (vrátane posudzovania vplyvu v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z.) s nepriamymi pozitívnymi vplyvmi. Rovnako pri väčšine opatrení sa vzhľadom na veľkosť a povahu investícií berie do úvahy vplyv stavebnej činnosti a z nej vyplývajúcich dopravných obmedzení, ktoré budú mať charakter priamych negatívnych vplyvov, avšak zväčša len lokálne a krátkodobo, resp. dočasne.

V rámci opatrenia 3.2.1. sa počíta všeobecne s prevahou dlhodobu výrazne pozitívnych vplyvov (napriek dočasným stavebným opatreniam s negatívnymi dopadmi). Toto opatrenie obsahuje aj menšie technické zásahy do infraštruktúry alebo prevádzky železníc (modernizácia regionálnych železničných tratí, zabezpečovacie zariadenia na železničných tratiach a staniciach, zlepšenie služieb, obmena mobilného parku, apod.), pri ktorých však nepredpokladáme žiadne priame interakcie vo vzťahu životnému prostrediu a zdraviu obyvateľov.

Opatrenia 3.2.2., 3.2.3. a 3.2.4. sú zacielené na rekonštrukciu, príp. výstavbu cestnej siete, preto predpokladáme vo všeobecnosti pozitívne i negatívne dopady na životné prostredie a zdravie, v závislosti od hierarchie príslušného prvku cestnej siete. V prípade opatrení 3.2.2 a 3.2.3. pôjde o kroky smerujúce k optimalizácii existujúcich sietí ciest I., II. a III. triedy, resp. k dostavbe niektorých častí týchto sietí (obchvaty). Rekonštrukciou niektorých problematických úsekov (zlý technický stav, nehodovosť, nevhodné usporiadanie križovatiek, atď.) príde k odstráneniu zle prejazdnych úsekov,lepší sa prejazdnosť a bezpečnosť, zníži sa nehodovosť cestnej premávky, čo v krátko- či strednodobom horizonte prinesie mierne pozitívne dopady v podobe zníženia rizík nehodovosti a kongescií a nepriamo mierne zníži množstvo emisií väčšinou len v lokálnom až regionálnom rozsahu. V dlhodobom časovom horizonte však pravdepodobne prevážia významné až veľmi významné negatívne vplyvy v celonárodnom meradle v podobe rastu intenzity cestnej dopravy a s tým súvisiacich uhlíkových a iných emisií, najmä ak pretrvá doterajší trend dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke.

Opatrenie 3.2.4. je zamerané na obnovu a výstavbu miestnych komunikácií, preto budú dopady z tohto opatrenia (pozitívne i negatívne) len v lokálnom rozmere. Podobne ako pri vyššie uvádzaných opatreniach, i v prípade tohto opatrenia rekonštrukciou, resp. rozširovaním miestnych komunikácií príde k eliminácii problematických úsekov, zlepšeniu prejazdnosti a bezpečnosti, čo povedie k zníženiu nehodovosti a v krátko- a strednodobom horizonte to prinesie mierne pozitívne dopady v podobe zníženia rizík nehodovosti a kongescií a nepriamo mierne zníži množstvo emisií v lokálnom meradle. V tomto opatrení je podporované zakomponovanie elementov pre rozvoj nemotorickej dopravy v miestnej mobilite obyvateľstva, čo bude mať z dlhodobého hľadiska pozitívny vplyv na zdravý životný štýl obyvateľstva, hlavne urbanizovaných územiach. I tu však je predpoklad, že v dlhodobom časovom horizonte pravdepodobne prevážia významné až veľmi významné negatívne vplyvy v podobe rastu intenzity cestnej dopravy a s tým súvisiacich uhlíkových a iných emisií, najmä ak pretrvá doterajší trend dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke.

Nulový variant je z dlhodobého hľadiska nepriaznivejší hlavne v prípade opatrenia 3.2.1., v prípade ostatných opatrení 3.2.2. až 3.2.4. je nulový variant nepriaznivý i z krátko- a strednodobého hľadiska v prípade trvalého trendu dominancie spaľovacích motorov v cestnej premávke aj z dlhodobého hľadiska.

Kumulatívne vplyvy nepredpokladáme, pozitívne synergické vplyvy predpokladáme hlavne s opatreniami podporujúcimi zdravý životný štýl a environmentálnu výchovu, udržateľný rozvoj miest a vidieka, udržateľnú energetickú politiku, a manažment ochrany prírody a prírodných zdrojov. Vzhľadom na to, že špecifický cieľ RSO3.2 rieši predovšetkým dopravnú infraštruktúru vnútroštátneho, regionálneho až lokálneho významu, vo všetkých opatreniach očakávame len málo významné až nulové cezhraničné vplyvy.

CIEĽ POLITIKY 4

PRIORITA 4P1 ADAPTABILNÝ A PRÍSTUPNÝ TRH PRÁCE; PRIORITA 4P2 KVALITNÉ A INKLUZÍVNE VZDELÁVANIE; PRIORITA 4P3 ZRUČNOSTI PRE LEPŠIU ADAPTABILITU A INKLÚZIU; PRIORITA 4P4 ZÁRUKA PRE MLADÝCH; PRIORITA 4P5 AKTÍVNE ZAČLENENIE A DOSTUPNÉ SLUŽBY; PRIORITA 4P6 AKTÍVNE ZAČLENENIE RÓMSKÝCH KOMUNIT; PRIORITA 4P7 SOCIÁLNE INOVÁCIE A EXPERIMENTY A PRIORITA 4P8 POTRAVINOVÁ A MATERIÁLNA DEPRIVÁCIA

V rámci priorít cieľa politiky 4 sú navrhované súvisiace typy akcií technického a netechnického charakteru. Tieto aktivity majú priame i nepriame pozitívne vplyvy na životné prostredie, zdravie, spokojnosť a kvalitu života obyvateľov. Cieľom početných aktivít bude zabezpečiť rovnaké príležitosti pre znevýhodnené skupiny, integráciu štátnych príslušníkov z tretích krajín, zlepšenie prístupu k službám v oblasti bývania, zdravotnej starostlivosti, sociálnej ochrany so zameraním na deti a znevýhodnené skupiny a osoby, ktoré sú ohrozené sociálnym vylúčením a chudobou. Nemenej dôležitá je podpora prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na komunitné alebo rodinné služby pre osoby so zdravotným postihnutím, ako aj pre deti v štátnej inštitucionálnej starostlivosti. Účelom aktivít je aj podpora zamestnanosti predovšetkým ohrozených, znevýhodnených a neaktívnych osôb.

Účelom aktivít je tiež zvýšenie kvality a inkluzívnosti vzdelávania. Podporou príslušných aktivít je možné dosiahnuť aj nepriame pozitívne vplyvy na životné prostredie, ktoré sa prejavujú s určitým časovým posunom, a to najmä rozvojom zručností a gramotnosti detí, žiakov a mládeže v environmentálnej oblasti. Pozitívny vplyv na životné prostredie je možné očakávať aj v prípade modernizácie škôl a školských zariadení (napr. v šetrení energie, využívaním OZE a pod.).

Negatívne vplyvy na životné prostredie sa môžu vyskytnúť iba v niektorých aktivitách napr. pri výstavbe a investíciách do sociálnych podnikov, debarierizácii objektov a pracovísk, a tiež výstavby, rekonštrukcii a obnove zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov, škôl, školských zariadení a sociálnych zariadení, pričom v príslušných prioritách sú navrhnuté opatrenia na ich elimináciu. Prínosy pre životné prostredie dosahujú významný stupeň, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú lokálne aj celoštátne vplyvy.

Zároveň je možné vnímať silné väzby medzi špecifickými cieľmi jednotlivých priorít cieľa politiky 4, pričom je možné konštatovať, že súvisiace typy akcií v rámci jednotlivých cieľov môžu mať kumulatívne aj synergické vplyvy. Súvisiace typy akcií môžu pozitívne determinovať riešenie nepriaznivej situácie najmä ohrozených, znevýhodnených a neaktívnych osôb. Synergické vplyvy môžu nastať aj vo väzbe na špecifické ciele a opatrenia politických cieľov 1, 2 a 5. Významné kumulatívne a synergické vplyvy má priorita 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít s prioritami 4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce, 4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, 4P4 Záruka pre mladých, 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a 4P7 Sociálne inovácie a experimenty.

Cezhraničné vplyvy súvisia predovšetkým s ľuďmi prichádzajúcimi na územie SR aktuálne v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine a potenciálne z iných území.

Nepriaznivé kumulatívne a synergické vplyvy jednotlivých špecifických cieľov a súvisiacich typov akcií v celi politiky 4 na životné prostredie a zdravie neboli identifikované.

CIEĽ POLITIKY 5 PRIORITA 5P1 MODERNÉ REGIÓNY

Špecifický cieľ RSO5.1 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských regiónoch

Špecifický cieľ RSO5.2 Podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných ako mestských regiónoch

V celi politiky 5 v oboch špecifických cieľoch ide predovšetkým o akcie neinvestičného charakteru do rozvoja a skvalitnenia miestnych a regionálnych samospráv, ktoré by mali výraznou mierou pomôcť v nedokončenej komunálnej reforme a optimalizácii doterajšieho fungovania regionálnej a miestnej samosprávy. Budú sa realizovať aktivity neinvestičného charakteru podporujúce vytváranie podmienok pre rozvoj silných, funkčných, udržateľných komunít, rozvoj spolupráce, aktivity na prevenciu kriminality investičného a neinvestičného charakteru a investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku, kultúrneho

dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch.

Všetky navrhované opatrenia budú mať významný až veľmi významný priamy alebo nepriamy pozitívny vplyv na regionálnu a miestnu úroveň až s celoštátnym dosahom. Opatrenia by mali pomôcť zlepšiť situáciu v územnej samospráve, samozrejme pri predpokladanom pokračovaní komunálnej reformy. Nové dva zákony o územnom plánovaní a výstavbe výraznou mierou ovplyvnia územnoplánovací proces. Nové stavebné zákony by mali zjednodušiť a urýchliť celý proces územného plánovania a zvýšiť profesionalizáciu výkonu. Zavedie sa jednotný informačný systém územného plánovania a výstavby. Urýchli sa celý proces výstavby, nové pravidlá budú znamenať koniec doteraz problematických čiernych stavieb.

Zlepšenie **kvality riadenia a zvýšenia kapacít** miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite by mohlo významne prispieť aj k **vyrovňovaniu regionálnych rozdielov a kvalite životného prostredia, zníženiu nezamestnanosti a zníženiu miery chudoby. Významné pozitívne priame a nepriame vplyvy opatrení by sa mali prejavovať vo zvýšení kvality života**, ochrany zdravia, života a majetku obyvateľov, prevencii kriminality. Komplementarity a synergie budú zabezpečené realizáciou spoločných cezhraničných projektov zameraných na riešenie spoločných cezhraničných problémov a výziev, tvorbu nových spoločných produktov a nástrojov s ich využitím pre cieľové skupiny na oboch stranách hranice. Programy cezhraničnej spolupráce a zahraničnej partnerskej spolupráce tak budú vytvárať priaznivé podmienky pre zintenzívnenie a rozšírenie cezhraničných väzieb, čo poukazuje na jasnú doplnkovosť k národnému programu.

Predpokladajú sa tiež významné synergické vplyvy vo väzbe na podporu regionálnej a miestnej úrovne pomocou viacerých oblastí v rámci cieľov politiky 1 až 4 prostredníctvom integrovaného územného prístupu. Synergia s cieľom politiky 1 by mohla zvýšiť kvalitu poskytovaných verejných služieb a zabezpečenie kybernetickej bezpečnosti v súlade so Stratégiou digitálnej transformácie Slovenska 2030 a zavádzaním inovácií inteligentnej špecializácie v miestnej a regionálnej samospráve. Priamy významný pozitívny synergický vplyv sa očakáva s opatrením 1.2.2. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov špecifického cieľa RS01.2. Osobitne významné budú synergické vplyvy s cieľom politiky 2, kde sa predpokladá ochrana obyvateľov žijúcich v územiach s významnou existenciou povodňového rizika, podpora zelenej a modrej infraštruktúry, ako aj iných prírode blízkych riešení, s pozitívnym vplyvom na zadržiavanie vody v krajine, ako aj na vytváranie prvkov tienenia v sídlach, zvýšenie efektívnosti manažmentu mimoriadnych udalostí prostredníctvom posilnenia intervenčných kapacít záchranných zložiek, vybudovaním špecializovaných záchranných modulov, prioritne modulu leteckého hasenia lesných požiarov a podpory ďalších opatrení nevyhnutných pre včasnú a efektívnu intervenciu, zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd, zvyšovanie povedomia spotrebiteľov a zainteresovaných subjektov o predchádzaní vzniku odpadu, jeho opätovnom použití a opraviteľnosti výrobkov a udržateľnej výrobe a spotrebe, vrátane podpory dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky. V mestských a priemyselných aglomeráciách sa predpokladá riešenie problémov emisií skleníkových plynov, kvality ovzdušia a dopravy, ale aj adaptácie na zmenu klímy v sídelnom prostredí. Vo vidieckych regiónoch bude zameranie hlavne na ochranu prírodných zdrojov, biodiverzity a podporu udržateľného manažmentu krajiny. Pozitívne sa na regionálnom a miestnom rozvoji prejavujú plánované opatrenia cieľa politiky 2 v prioritě 2P3 Udržateľná mestská doprava a aj opatrenia cieľa politiky 3, prioritě 3P1 Doprava (podpora cyklodopravy, rekonštrukcia, modernizácia a výstavba regionálnych ciest a budovanie parkovísk).

Veľmi významné pozitívne priame alebo nepriame synergické vplyvy budú s väčšinou akcií špecifických cieľov politiky 4 (napr. v rámci priority 4P3 Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu, priority 4P4 Záruky pre mladých, priority 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a priority 4P6 Aktívne začlenenie rómskych komunít). Priamy pozitívny synergický vplyv sa predpokladá s akciami plánovanými v špecifickom ciele RSO4.6 Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej motivácie (cieľ politiky 4, prioritě 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby).

Pri navrhovaných opatreniach v ciele politiky 5 sa predpokladajú lokálne významné nepriaznivé vplyvy na životné prostredie. Tieto vplyvy súvisia najmä opatreniami navrhovanými v špecifických cieľoch, ktorých súčasťou sú plánované aktivity investičného charakteru. Boli už vyhodnotené v prílohe Aplikácia prístupu „Výrazne nenarušiť“ Programu Slovensko. Pri týchto opatreniach sa predpokladajú aj požiadavky na vstupy (súvisia najmä so záberom pôdy, potrebou vody), potrebou energie (napr. elektrina, plyn, teplo, pohonné hmoty), potrebou surovín, s nárokmi na dopravu a inú infraštruktúru a s nárokmi na pracovné sily). V tejto etape však nie sú známe a dostupné informácie, na základe ktorých by sa dali požiadavky na vstupy podrobnejšie vyhodnotiť.

Pilier I Hospodárska diverzifikácia

Vo všetkých troch regiónoch: **Región horná Nitra, KSK a BBSK** sa opatrenia zameriavajú na tvorbu nových udržateľných pracovných miest, podporu podnikania a rozvoj MSP, VVal a podporu digitalizácie. Opatrenia sú zamerané na potrebu vytvoriť nové príležitosti pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformácie. Rovnako dôležité je vytvoriť nové príležitosti pre mladú generáciu s cieľom predchádzania odlivu mozgov z územia. Opatrenia prispievajú k podpore miestneho hospodárstva a zabezpečia jeho dlhodobú udržateľnosť s ohľadom na ciele Európskej zelenej dohody. Navrhované opatrenia sú zamerané na podporu investícií do nových, rozvíjajúcich sa a transformovaných odvetví, zefektívnenie výrobných procesov, vývoj nových inovatívnych produktov, podporu MSP a začínajúcich podnikov. Predpokladané vplyvy budú podobné ako sú v relevantných opatreniach v celi politiky 1.

Pilier II: Udržateľné životné prostredie**Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu**

Súvisiace typy akcií vo všetkých troch oprávnených regiónoch (**Región horná Nitra, KSK a BBSK**) sú takmer identické a predstavujú najmä technické aktivity s priamymi pozitívnymi vplyvmi na životné prostredie, v menšej miere sú oprávnené netechnické aktivity s nepriamym pozitívnym vplyvom. Neboli zistené negatívne vplyvy na životné prostredie s výnimkou možných kumulatívnych vplyvov na kvalitu ovzdušia v najviac znečistených alebo rizikových oblastiach (na ich elimináciu sú navrhnuté preventívne opatrenia). Prínosy pre životné prostredie dosahujú stupeň významný až veľmi významný, prejavy vplyvov budú krátkodobé až dlhodobé. Z hľadiska územného dosahu sa očakávajú vplyvy lokálne až regionálne.

Definované sú synergie najmä medzi klimatickými a environmentálnymi vplyvmi a ich účinkami na zdravie ľudí, kvalitu života, decentralizáciu energetiky, ekonomiku a bezpečnosť. Aby sa dosiahol maximálny energetický, emisný, zdravotný, ekonomický a sociálny efekt navrhujeme prijať ďalšie dodatočné opatrenia. Oprávnenými aktivitami sú projekty súvisiace s predchádzaním vzniku odpadov a nakladaním s komunálnymi odpadmi. Jedná sa o sive koncepty.

Všetky aktivity sú v súlade so strategickými dokumentami, a to Programom predchádzania vzniku odpadu v Slovenskej republike na roky 2019 – 2025 a Programom odpadového hospodárstva na roky 2021 – 2025. Je predpokladom, že synergický efekt implementácie oboch strategických dokumentov prinesie pozitívne zmeny nielen v oblasti odpadového hospodárstva, ale prispeje aj k zmenám podstatným pre prechod na obehové hospodárstvo.

Aktivity v oblasti predchádzania vzniku odpadov a recyklácie sú v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva. Smerujú k zníženiu množstva odpadov, uzatváraníu materiálových tokov a tým k zníženiu spotreby primárnych surovín. Predpokladané vplyvy týchto aktivít na životné prostredie budú priame, významne pozitívne, dlhodobé, lokálneho a regionálneho dosahu.

Identifikovaná je kladná synergia s oblasťou ľudského zdravia, s oblasťou kvality a pohody života človeka a so všetkými zložkami životného prostredia. Tieto aktivity budú kumulatívne pozitívne pôsobiť s už v súčasnosti realizovanými obdobnými aktivitami. Cezhraničné vplyvy sa neočakávajú, s výnimkou potencionálneho pozitívneho vplyvu obalových technológií.

Podporované aktivity sú v súlade s prepojenými strategickými dokumentmi podporenými procesom posúdenia vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z., preto sa nenavrhujú žiadne ďalšie opatrenia. Zároveň, podstatná časť projektov v oblasti nakladania s odpadmi, bude podliehať posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z., kde sa detailnejšie identifikujú vplyvy konkrétnych činností a navrhnu opatrenia na predchádzanie prípadných negatívnych vplyvov. Miera podpory pre jednotlivé činnosti by mala byť v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva.

Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

V pilieri II – Udržateľné životné prostredie sú súvisiacimi typmi akcií

- zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy,
- mapovanie opustených priemyselných území z ťažobného (Horná Nitra) a energetického sektora (Horná Nitra, Košický samosprávny kraj).

Cieľovými územiami sú priemyselné podniky a energetika (na báze uhlia), kde sú environmentálne zaťažené územia identifikované, hlavne v zmysle Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží resp. informačného systému (enviportal.sk). FST identifikuje okresy vybraných regiónov, kde bude zmena účelu a opätovného využitia priemyselných areálov preferovaná. Charakter súvisiacich typov akcií predstavuje sivý (technický) koncept a mapovacie typy akcií mäkký neštruktúrálny koncept (netechnický).

Príčinou znečisťovania, predovšetkým podkladu, sú v minulosti environmentálne nezabezpečené napr. sklady, skládky, alebo technologické úseky, s transportom kontaminantov rôzneho typu a rizikovosti do horninového prostredia a vôd. Šírenie znečistenia následne obmedzuje ďalšie využívanie aj širšieho územia napr. pre výrobu potravín a spôsobuje riziká pre ľudské zdravie a ekosystémy. Realizáciou podporovaných aktivít sa zlepší stav životného prostredia s priamym pozitívnym vplyvom na horninové prostredie a podzemné a povrchové vody, prípadne na ovzdušie, pôdu a ekosystémy, čo následne prispeje k zlepšeniu ekologickej stability krajiny, využitia zeme, obmedzí alebo aj eliminuje riziká pre ľudské zdravie. Ďalším priamym príspevkom k adaptácii na zmenu klímy je podpora inštalácií zariadení OZE, s priamym dopadom na ovzdušie, a tým aj na zdravie ľudí a klímu. Je zrejmé, že podporou súvisiacich aktivít sa dosiahne širokospektrálna synergia pre všetky abiotické a biotické zložky životného prostredia, s významným a dlhodobým účinkom, lokálneho až regionálneho dosahu.

Zmena účelu resp. opätovné využitie opustených priemyselných areálov s orientáciou na ekologické hospodárske aktivity budú priamo i nepriamo synergickými prínosmi pre ovzdušie, klímu, sociálno-ekonomické aspekty – zamestnanosť, pohodu a kvalitu života človeka. Vplyvy budú významné, dlhodobé, lokálneho až regionálneho dosahu. Je dôležité zabezpečiť, aby sa pri realizácii tohto opatrenia dôsledne rešpektoval princíp „znečisťovateľ platí“. Podporované súvisiace typy akcií nepresahujú územie SR.

Opatrenie 2.3. Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Opatrenie 2.3 v rámci FST je skôr súborom doplnkových krokov ku kľúčovým opatreniam, ktoré sú namierené na revitalizáciu ekonomiky v dotknutých regiónoch. Opatrenie má prispieť k podpore verejnej osobnej dopravy, resp. iných druhov mobility osôb alternatívnych k individuálnej automobilovej doprave, čo v synergii s výrazne infraštruktúrnymi opatreniami v špecifickom ciele RSO3.2 Programu Slovensko prispeje k zníženiu záťaže životného prostredia uhlíkovými a ďalšími emisiami z dopravy. Výsledné zvýšenie podielu verejnej dopravy a alternatívnych druhov mobility s nízkymi emisiami bude mať v stredno- až dlhodobom horizonte významné pozitívne vplyvy na lokálnej až regionálnej úrovni. V prípade Hornej Nitry a Košického samosprávneho kraja sa uvažuje s razantnejším zavádzaním alternatívnych palív a s postupným zavádzaním verejnej osobnej dopravy s nulovými emisiami (napr. vodíkový pohon), čo v dlhodobom horizonte môže pozitívny efekt opatrenia ešte zvýšiť. Mäkké opatrenia zamerané na propagáciu verejnej dopravy a efektívnych alternatívnych druhov mikromobility celkovo pozitívne dopady podporia najmä na lokálnej úrovni. V synergii s ostatnými opatreniami bude mať toto opatrenie dlhodobý pozitívny vplyv tiež na zdravie obyvateľstva a kvalitu života.

Dopravné riešenia v rámci opatrenia 2.3 sú v súlade s Plánom udržateľnej mobility Trenčianskeho samosprávneho kraja (2020), Regionálneho plánu udržateľnej mobility Banskobystrického samosprávneho kraja (2019) a Plánu udržateľnej mobility Košického samosprávneho kraja (2020). Cezhraničné vplyvy v tomto prípade nepredpokladáme.

Pilier III: Kvalita života a sociálna infraštruktúra

Súvisiace typy aktivít vo všetkých troch regiónoch sú orientované na podporu celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie a súvisiacej infraštruktúry, poradenstvo, sieťovanie medzi akademickým sektorom a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie. Ďalšie akcie sú zamerané na investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí a posilnenie kapacity organizácií poskytujúcich sociálne služby.

Pozitívne vplyvy budú mať aktivity zamerané na vytváranie nových pracovných miest vo všetkých troch regiónoch pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformačných procesov ťažobného priemyslu a výroby energie, založenej na uhlí. Rozvoj regiónov pozitívne ovplyvní aj vytváranie nových pracovných miest pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva. Treba však počítať aj s negatívnym dopadom najmä na starších ľudí, ktorí prídu o prácu, a nebudú si vedieť nájsť primerané zamestnanie. Pozitívny vplyv sa očakáva od opatrení, ktoré budú riešiť celkovú atraktivitu regiónu z pohľadu kvality života, najmä pre mladú generáciu a skvalitnenie verejných služieb. Investície do sociálnej infraštruktúry na účely zariadení starostlivosti pre starších ľudí budú mať významný priamy pozitívny vplyv na zdravie a na kvalitu života v rámci všetkých troch regiónov. Osobitný význam a významný priamy pozitívny vplyv na kvalitu života a zdravie budú mať aktivity zamerané na

posilnenie sociálnych služieb pre zraniteľné skupiny ľudí, ktorí budú najviac postihnutí dopadmi transformácie. V rámci riešenia transformácie regiónov budú osobitne dôležité posilnené sociálne a vzdelávacie služby s cieľom vyrovnať sa so sociálnymi výzvami transformácie a výzvami v oblasti vzdelávania súvisiacimi s rozvojom nových zručností a rekvalifikáciou pracovnej sily. Navrhované aktivity budú mať významný pozitívny regionálny a lokálny vplyv na kvalitu života vo všetkých troch regiónoch. Cezhraničné vplyvy nepredpokladáme.

6. Návrhy opatrení na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie

V Správe o hodnotení Programu Slovensko v kapitole IV.1.2 a v súhrne v kapitole V.1 boli identifikované predpokladané negatívne vplyvy na životné prostredie, zdravie a kvalitu života, ktoré si vyžadujú realizovať opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu negatívnych vplyvov. Ide predovšetkým o vybrané špecifické ciele a ich opatrenia v celi politiky 2 a vybrané opatrenia v špecifickom celi Fondu na spravodlivú transformáciu.

Okrem návrhov opatrení na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie sme vypracovali podrobné návrhy odporúčaní aj na zvýšenie pozitívnych účinkov a efektívnosti implementácie navrhovaných opatrení a akcií. Sú uvedené v Správe o hodnotení Programu Slovensko v kapitole IV.1.2 a v zhrnutí v kapitole V.2.

CIEĽ POLITIKY 2 PRIORITA 2P1 ENERGETICKÁ EFEKTÍVNOSŤ A DEKARBONIZÁCIA

Špecifický cieľ RSO2.1 Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.1.1. Zlepšovanie energetickej efektívnosti a opatrenia 2.1.2. Znižovanie energetickej náročnosti budov:

S cieľom predchádzať negatívnym vplyvom na kvalitu ovzdušia (aj kumulatívnym), biodiverzitu a životné prostredie a dosiahnuť maximálnu redukciu uhlíkových emisií je potrebné uplatniť:

- Podmienku posúdenia kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia.
- Podmienku v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá z obnoviteľných zdrojov povinnosť uplatnenia technológií BAT a dodržania kritérií environmentálnej udržateľnosti energetickeho využívania dendromasy podľa prílohy 4 Správy o hodnotení Programu Slovensko.
- Podmienku vylúčenia podpory nákupu osobných vozidiel na fosílnu palivá; v prípade ťažších úžitkových vozidiel je možný takýto nákup iba vtedy, ak na trhu neexistuje bezemisná alternatíva, pričom v tomto prípade je oprávnený iba nákup vozidiel s nízkymi emisiami (<50 g CO₂/km), resp. vozidlá LNG/CNG jazdiace na bioplyn/biometán pri uplatnení najlepšej dostupnej technológie v príslušnej kategórii vozidiel.

Okrem toho na zabezpečenie súladu so zásadami obehového hospodárstva je potrebné uplatňovať podmienku, že stavebné komponenty a materiály použité pri obnove budov nebudú obsahovať azbest ani iné nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu EK č. 1907/2006 EP a ER).

Špecifický cieľ RSO2.2 Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2.1. Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebitel'ov energie z OZE a komunít vyrábajúcich energiu z OZE:

V prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia, je potrebné uplatniť podmienku posúdenia kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2.2. Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou:

- Uplatniť podmienku vylúčenia podpory pre spaľovanie fosílnych zdrojov vrátane fosílného plynu.
- Uplatniť podmienku vylúčenia podpory pre bioplynové stanice (BPS) na báze plodín vrátane kukurice, repky, obilnín, energetických plodín a medziplodín. Podpora sa musí sústrediť iba BPS na báze biologických odpadov (zo živočíšnej a rastlinnej výroby, potravinárskeho priemyslu, reštaurácií a jedální a podobne) alebo tekutých komunálnych organických odpadov (kalov a organického odpadu z ČOV).
- Uplatniť ako podmienku v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2.3. Podpora využívania OZE v domácnostiach (inovácia projektu "Zelená domácnosti")

Stanovené podmienky navrhujeme rozšíriť o podmienku, že v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia sa vyžaduje posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.

FOND NA SPRAVODLIVÚ TRANSFORMÁCIU, PILIER II UDRŽATEĽNÉ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.1. Podpora čistej energie, obehového hospodárstva a dekarbonizácie priemyslu v územiach Regiónu horná Nitra, KSK a BBSK

S cieľom predchádzať suboptimálnej obnove budov (opakovaný a častý prípad v minulosti) a maximalizovať emisný, zdravotný, energetický, ekonomický a sociálny efekt opatrení, je potrebné uplatniť:

- Podmienku vylúčenia podpory nákupu zariadení na výrobu energie na báze fosílnych palív.
- Podmienku, že v prípade náhrady zariadení na báze fosílnych zdrojov za zariadenia na tuhé palivá v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia alebo v rizikových oblastiach kvality ovzdušia sa vyžaduje posúdenie kumulatívnych vplyvov nových zdrojov na kvalitu ovzdušia.
- Podmienku vylúčenia podpory pre BPS na báze plodín vrátane kukurice, repky, obilnín, energetických plodín a medziplodín. Podpora sa musí sústrediť iba BPS na báze biologických odpadov (zo živočíšnej a rastlinnej výroby, potravinárskeho priemyslu, reštaurácií a jedální a podobne) alebo tekutých komunálnych organických odpadov (kalov a organického odpadu z ČOV).
- Podmienku, že stavebné komponenty a materiály použité pri obnove budov, nebudú obsahovať azbest ani iné nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu EK č. 1907/2006 EP a ER).

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 2.2. Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území v území Regiónu horná Nitra

Podporujeme návrh opatrenia štátnej ochrany prírody, aby nedošlo k rekultivácii unikátneho biotopu Košských mokradí, ale aby tieto dve Košské mokrade zostali zachované. Tento zámer podporujú aj Hornonitrianske bane, ktoré už listom oslovili ministra životného prostredia a príslušné štátne inštitúcie a žiadali v tejto veci o pomoc. Aktuálne sa hľadá riešenie, aby sa nemuseli mokrade rekultivovať, ale aby sa zabezpečilo ich zachovanie.

Zdôvodnenie: Útlm ťažby uhlia na hornej Nitre môže spôsobiť stratu unikátneho biotopu Košských mokradí, ktoré vznikli ako dôsledok podpovrchovej ťažby hnedého uhlia. Z Banského zákona totiž vyplýva Hornonitrianskym baniam povinnosť poddolované územie rekultivovať na ornú pôdu. To znamená mokrade zasypať a zabezpečiť ich využitie na poľnohospodárske účely. Tým by však došlo k priamemu veľmi negatívnemu a nezvratnému vplyvu na prírodovedne hodnotnú lokalitu, hlavne z ornitologického hľadiska, ale aj z hľadiska výskytu vzácnych druhov rastlín, ktorá sa tu vytvorila za vyše 45 rokov.

FOND NA SPRAVODLIVÚ TRANSFORMÁCIU, PILIER III: KVALITA ŽIVOTA A SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

Návrhy na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 3.1. Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie v územiach Regiónu horná Nitra, KSK a BBSK

- Navrhované opatrenia 3.1 na posilnenie sociálnych a vzdelávacích služieb s cieľom vyrovnať sa so sociálnymi výzvami transformácie a výzvami v oblasti vzdelávania súvisiacimi s rozvojom nových zručností a rekvalifikáciou pracovnej sily treba vo všetkých územiach realizovať čo najrýchlejšie. Treba klásť veľký dôraz na zvýšenie atraktivity regiónu (tak ako to navrhuje napr. pre Región horná Nitra Akčný plán transformácie

uholného regiónu horná Nitra schválený uznesením vlády SR č. 336/2019 z 3. júla 2019 a aktualizovaný plán schválený v roku 2021).

Zdôvodnenie: Aj napriek opatreniam navrhovaných v programe Slovensko hrozí negatívny sociálny vplyv ako dôsledok rizika, že súčasné vyľudňovania územia, najmä mladých ľudí, môže pokračovať. Už dnes v regióne ponúkajú pracovné príležitosti rôzne firmy z iných regiónov Slovenska.

- Pripraviť právnu úpravu týkajúcej sa sociálneho zabezpečenia baníkov v Regióne horná Nitra) (bude potrebné právnu úpravu rozšíriť podľa potreby aj na iné pracovné odvetvia v Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji) a možností pre vytvorenie podmienok skoršieho odchodu zo zamestnania.

Zdôvodnenie: Skorším ukončením ťažby (útlmom) bude dochádzať v Regióne horná Nitra k predčasnému odchodu baníkov (ale môže sa to dotknúť aj zamestnancov z iných odvetví), ktorí nebudú najmä vzhľadom na vek schopní adaptácie na nový druh povolania, čo môže mať nepriaznivý vplyv na ich zdravie a kvalitu života. Transformácia v banskom sektore v Regióne hornej Nitry bude mať za následok aj stratu pracovných miest zamestnancov s trvalým pobytom v BBSK (najmä z okresov Žarnovica, Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica), ktorí v banskom sektore pracovali. Preto bude potrebné aj v týchto dotknutých okresoch Žarnovica, Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica realizovať podobné opatrenia, aké sú uvedené pre Región horná Nitra.

Návrh na elimináciu nepriaznivého vplyvu implementovania opatrenia 3.2. Zlepšenie sociálnej starostlivosti o zraniteľné skupiny v územiach Regiónu horná Nitra, Košickom samosprávnom kraji a Banskobystrickom samosprávnom kraji

Veľké množstvo uchádzačov o zamestnanie sa bude musieť rekvalifikovať a bude potrebovať pomoc pri hľadaní nového zamestnania. Bude potrebné pripraviť kvalitnú podporu sociálneho zabezpečenia, podporu sociálnych služieb či podporu na trhu práce, aby sa predišlo negatívnym sociálnym dôsledkom hromadného prepúšťania a nepriaznivým vplyvom na ich zdravie a kvalitu života. Pre túto skupinu obyvateľov je potrebné vytvoriť efektívnu zachytňujúcu sociálnu sieť, s dôrazom na tých, ktorí si nebudú vedieť nájsť nové uplatnenie na trhu práce a môžu sa u nich rozvinúť negatívne sociálne javy.

Zdôvodnenie: Zo skúseností z iných transformujúcich sa regiónov je známe, že transformácia doterajších hospodárskych činností môže mať dopad nielen na stratu zamestnania, ale aj na možné nepriaznivé sociálne vplyvy, vrátane dopadu na zdravie a kvalitu života. Na základe zahraničnej praxe v niektorých prípadoch môžu tieto sociálne problémy vyvolať aj problémy s nárastom rôznych druhov závislostí (alkoholizmu, nelátkové závislosti, ako napríklad patologické hráčstvo), rodinných problémov, ktoré môžu viesť až k existenčným problémom.

7. Návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie

Na účely sledovania a vyhodnocovania vplyvov posudzovaného strategického dokumentu, s cieľom predísť duplicitám v monitorovaní, sa využijú výsledky existujúceho systému monitorovania. Je možné využiť aj existujúcu monitorovaciu sieť najmä monitoring druhov a biotopov európskeho významu, ktorý organizuje Štátna ochrana prírody SR od roku 2013. Ide o komplexný monitorovací systém, ktorý sa pravidelne obnovuje. Systém Štátnej ochrany prírody SR však pokrýva iba druhy a biotopy európskeho významu, bolo by preto potrebné dobudovať obdobný systém aj pre druhy a biotopy národného významu. Minimálne by bol potrebný monitoring vlajkových druhov a biotopov národného významu.

Veľmi dôležitou súčasťou monitorovania environmentálnych vplyvov je monitorovanie stavu jednotlivých lokalít environmentálnych záťaží (EZ). Tento stav bude priebežne aktualizovaný v IS EZ na základe záverečných správ z prieskumov, sanácií a monitorovania EZ.

Monitorovanie plnenia všetkých navrhovaných opatrení a akcií, vrátane tých, ktoré majú významný dopad na životné prostredie, vrátane zdravia a kvality života, je dôležité aj z dôvodu potreby sledovania a vyhodnocovania ich plnenia. Hlavné ťažisko monitoringu a hodnotenia bude na úrovni strategických priorít, špecifických cieľov a konkrétnych úloh a aktivít. Pre všetky špecifické ciele jednotlivých politík ako aj pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu sú navrhnuté ukazovatele výstupu, ukazovatele výsledku. Ukazovatele výstupu sú vyjadrené mernou jednotkou, čiastkovým cieľom pre rok a 2024 a cieľovou hodnotou pre rok 2029. Ukazovatele výsledku sú vyjadrené mernou jednotkou, východiskovou alebo referenčnou hodnotou, referenčným rokom a cieľovou hodnotou pre rok 2029.

8. Pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie

Pravdepodobne významné cezhraničné vplyvy, ktoré môžu nastať po realizácii Programu Slovensko, sú vyhodnotené v kapitole IV. Správy o hodnotení Programu Slovensko pre ciele politik 1, 2, 3, 5 a pre špecifický cieľ Fond na spravodlivú transformáciu na úrovni opatrení a pre cieľ politiky 4 na úrovni priorít a špecifických cieľov. Ich vyhodnotenie je zhrnuté v kapitole VIII. V kapitole VIII.1 sú identifikované predpokladané významné nepriaznivé cezhraničné vplyvy a v kapitole VIII.2 sú identifikované predpokladané významné priaznivé cezhraničné vplyvy na životné prostredie a zdravie.

Zo všetkých navrhovaných opatrení aktivít v Programe Slovensko možno významné negatívne cezhraničné vplyvy očakávať iba v opatreniach týkajúcich sa dopravy, dopravnej infraštruktúry a mobility, uvádzaných v celi politiky 3 Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility a čiastočne v celi politiky 2 (Priorita 2P3 Udržateľná mestská mobilita). Žiadne z navrhovaných opatrení však neprekračuje rámec dokumentov *Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 – Fáza II. (2017)* a *Regionálny plán udržateľnej mobility Bratislavského samosprávneho kraja (2021)*, ktoré už boli posudzované z hľadiska cezhraničných vplyvov v rámci riadneho procesu SEA (sumarizácia hodnotení z týchto dvoch strategických dokumentov je v prílohe 6 Správa o hodnotení Programu Slovensko). To znamená, že nepredpokladáme cezhraničné vplyvy na životné prostredie a zdravie nad rámec hodnotení, ktoré už boli vykonané v súvislosti s uvedenými dokumentmi. Napriek tomu z posúdenia vplyvov súvisiacich opatrení, ktoré je uvedené v kap. IV, vyplývajú niektoré zistenia, na ktoré sme v Správe o hodnotení Programu Slovensko upozornili v kapitole VIII. V prípade implementácie týchto opatrení bude hodnotenie cezhraničných vplyvov riešené ad hoc podľa posúdenia rozsahu a povahy investície. podľa zákona č. 24/2006 Z. z.

Významné potenciálne nepriaznivé cezhraničné vplyvy predpokladáme len v prípade špecifického cieľa RSO3.1 Rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy, keďže v tomto špecifickom celi ide o opatrenia zamerané na investície do dopravnej infraštruktúry nadnárodného významu. V uvedenom špecifickom celi predpokladáme potenciálne nepriaznivé cezhraničné vplyvy iba pri opatrení 3.1.2., ktoré sa týka nadnárodnej tranzitnej cestnej infraštruktúry (diaľnice a rýchlostné cesty medzinárodného významu). V prípade ostatných špecifických cieľov zameraných na sektor dopravy, dopravnej infraštruktúry a mobility ide implementáciu opatrení so zanedbateľnými, alebo nulovými cezhraničnými vplyvmi.

Vzhľadom na skutočnosť, že opatrenie 3.1.2. Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest I. triedy je zamerané na výstavbu siete diaľnic a rýchlostných ciest v trasách zaradených v základnej sieti TEN-T, očakáva sa zvýšenie atraktivity cestnej siete SR pre medzinárodnú/tranzitnú dopravu, takže je možné očakávať negatívne cezhraničné vplyvy v dôsledku očakávaného nárastu intenzity cestnej dopravy v susedných štátoch na hlavných cestných trasách (v rámci základnej siete TEN-T) smerujúcich na územie, resp. z územia Slovenska. **Odporúčame preto v rámci posudzovania EIA pri jednotlivých projektoch opatrenia aj posúdenie cezhraničných vplyvov podľa zákona č. 24/2006 Z. z.**

9. Záverečné vyjadrenie, ktoré vychádza z posúdenia predpokladaných vplyvov Programu Slovensko

Z vykonaných hodnotení vplyvov strategického dokumentu Program Slovensko na životné prostredie vrátane zdravia, v ktorom sa porovnal vývoj navrhovaného variantu s nulovým variantom, zväžil sa stav prostredia, trendy vývoja, existujúce environmentálne problémy a ciele, význam očakávaných vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie z hľadiska ich druhu, dosahu, doby pôsobenia, významnosti očakávaných vplyvov a rizík, s ktorými sa spája, vyplýva, že **neboli identifikované také predpokladané negatívne vplyvy, ktoré by znemožňovali odporučiť strategický dokument Program Slovensko na schválenie v navrhovanom variante riešenia dokumentu, v ktorom bol predložený na posudzovanie vplyvov na životné prostredie, za predpokladu dodržania návrhov a odporúčaní na úpravu Programu Slovensko.**

Vplyvy Programu Slovensko na životné prostredie a na zdravie obyvateľov, ktoré bolo možné predpokladať v rámci posudzovania podľa druhej časti zákona č. 24/2006 Z. z., nie sú takého charakteru, aby negatívne ovplyvnili životné prostredie, aspekty zdravia a kvalitu života. Po úprave návrhu Programu Slovensko so zohľadnením opatrení uvedených v kapitole IV. a V. Správy o hodnotení, a pripomienok vyplývajúcich z medzirezortného pripomienkového konania nie sú ďalšie prekážky, ktoré by bránili jeho schváleniu vládou SR.